

mesta ∨ mestom

Katalog URBACT dobrih praks
za trajnostni urbani razvoj

#5

0 Mesta mestom

Pred vami je peti katalog Mesta mestom, v katerem predstavljamo 18 dobrih praks trajnostnega urbanega razvoja, izbranih iz najnovejšega nabora URBACT dobrih praks, objavljenega jeseni 2024. Gre za prakse evropskih mest, ki so bile potrjene s strani programa URBACT in označene kot »URBACT Good Practice«, saj izkazujejo učinkovitost, celostni, vključujoč pristop, prenosljivost in odgovarjajo na aktualne urbane izzive.

Ta katalog vključuje vseh pet slovenskih praks, ki so bile prepoznane kot URBACT dobre prakse: inovativno upravljanje mestnega gozda in prostor za začasno rabo v Celju, energetska skupnost Sončna šola v Hrastniku, inkluzivni festival Igraj se z mano v Ljubljani ter uspešna preobrazba bazenov za odpadne vode v območje biotske raznovrstnosti v Ormožu. Te prakse dokazujejo, da se tudi v slovenskih mestih razvijajo inovativne, sodelovalne in trajnostne rešitve, ki lahko navdihujejo druga evropska mesta.

Poleg slovenskih vključuje katalog še izbor tujih praks, ki smo jih na podlagi strokovne presoje izbrali sodelavci Ministrstva za naravne vire in prostor, Skupnosti občin Slovenije in IPoP – Inštituta za politike prostora v okviru projekta Podpora izvajanju urbane in prostorske politike ter programa URBACT III. Pri izboru smo upoštevali več meril: relevantnost prakse za slovensko okolje, zlasti v primeru, ko podobnih rešitev pri nas še ni, primerljivost velikosti mest z našimi občinami, raznolikost tematskih področij – od mobilnosti, urbane prenove, ozelenjevanja in podnebne odpornosti do lokalne ekonomije,

vključevanja skupnosti v procese odločanja in socialne vključenosti – ter geografsko in kulturno raznolikost, ki ponuja vpogled v različne kontekste evropskega urbanega razvoja.

Zbirka pred vami ni le katalog uspešnih projektov, temveč tudi vabilo k učenju, sodelovanju in prenosu znanja. Upamo, da boste v predstavljenih praksah prepoznali ideje, ki jih lahko prilagodite in uporabite v svojem okolju. Naj služijo kot spodbuda za nadaljnje iskanje novih pristopov ter sodelovanje pri oblikovanju vključujočih in odpornih mest.

Zahvale

Za pomoč pri nastanku tega kataloga, pregled besedil in posredovane fotografije se zahvaljujemo predstavnikom mest in organizacij, ki so razvila pričujoče dobre prakse za trajnostni urbani razvoj.

Kazalo

Spodbujanje tovornih koles / Contemporary Promoting cargo bikes 7-10

Mestni gozd / City forest 11-14

Prostor začasne rabe GT8 / Temporary use of space – GT8 15-18

Participativni proračun za mlade / Participatory budgeting for youth 19-22

Prevoz na poziv SIT FLEXI / SIT FLEXI On-demand transport 23-26

Igrivo mesto, živahna skupnost / A playful city, a vibrant community 27-30

Oživljanje obrobne mestne četrti / Regeneration of a fringe district 31-34

**Preobrazba nekdanje predilnice v novo mestno središče /
Transformation of a cotton spinning mill into a new town centre 35-38**

Digitalno orodje Ride and Buy / Ride and Buy digital tool 39-42

Skupnostna elektrarna Sončna šola / Solar school energy community 43-46

Mednarodni inkluzivni festival Igraj se z mano / International inclusive festival Play with me 47-50

Reactivos culturales / Cultural reactives 51-54

Naravni rezervat Ormoške lagune / Nature reserve Ormož basins 55-58

Ozelenjevanje za boljšo podnebno odpornost / Greening for greater climate resilience 59-62

Naravni ukrepi zadrževanja vode / Natural water retention measures 63-66

Oživitev soseske / Revitalisation of a residential neighbourhood 67-70

Mestni travniki / Urban wildflower meadows 71-74

**Kulturni in skupnostni center v tramvajskem depoju /
Cultural and community centre in a tram depot 75-78**

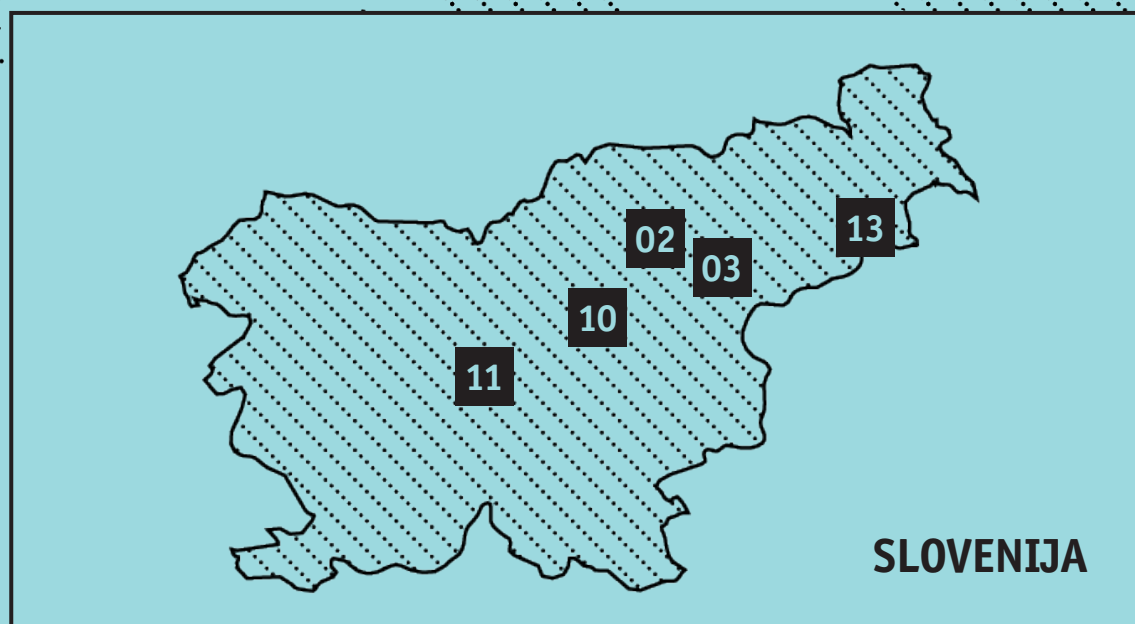
Zemljevid dobrih praks

06

- 01 Bruselj, Belgija
- 02 Celje, Slovenija
- 03 Celje, Slovenija
- 04 Cluj-Napoca, Romunija
- 05 Coimbra, Portugalska
- 06 Cork, Irska
- 07 Düsseldorf, Nemčija
- 08 Flöha, Nemčija
- 09 Hannut, Belgija
- 10 Hrastnik, Slovenija
- 11 Ljubljana, Slovenija
- 12 Murcia, Španija
- 13 Ormož, Slovenija
- 14 Ostrow Wielkopolski, Poljska
- 15 Püspökszilágy, Madžarska
- 16 Trnava, Slovaška
- 17 Veszprém, Madžarska
- 18 Vroclav, Poljska

05

12

Spodbujanje tovornih koles / Promoting cargo bikes

Za manj emisij in gneče v urbanih okoljih

× **Bruselj**, Belgija

○ ○ **1.241.175** prebivalcev

Izkušnje kažejo, da hoja in kolesarjenje pogosta nista ustrezna načina mobilnosti za posameznike, ki morajo prevažati otroke ali tovor. Kot učinkovita rešitev se vse bolj uveljavljajo tovorna kolesa, bodisi v obliki posebnega kolesa ali v obliki prikolice za kolo. Omogočajo namreč varen in praktičen prevoz otrok ter vsakdanjih bremen, hkrati pa ne povzročajo emisij ali hrupa. V primerjavi z avtomobili so prostorsko in ekonomsko učinkovitejša, spodbujajo zdrav življenjski slog ter prispevajo k varnejšemu in prijetnejšemu urbanemu okolju. Zaradi svoje vsestranskosti so primerna tako za gospodinjstva kot mala podjetja in mestno logistiko na območjih za pešce.

Cargo bikes for lower emissions and less traffic congestion

The cAIRgo Bike project, implemented in the Brussels-Capital Region, promotes the use of cargo bikes by citizens and families as well as professionals to improve urban mobility and air quality. Co-funded by the EU Urban Innovative Actions Programme, the project offers a combination of financial incentives, shared bike schemes, dedicated on- or off-street parking infrastructure, and user training. The initiative involves over 220 organisations and 40 large companies, with more than 330 professionals trained and over 150 using cargo bikes daily. By reducing car dependency, the project supports Brussels' Low Emission Zone and the regional mobility plan, while also helping local businesses lower costs and adopt greener practices.

Sistem za izposajo tovornih koles. Foto: @SPRB

Za spodbujanje in izboljšanje pogojev uporabe tovornih koles v vsakdanjem življenju in podjetjih je Bruselj začel izvajati projekt cAIRgo Bike.

Projekt so razvili s podporo evropskega programa Urban Innovative Actions in v razvoj vključili različne deležnike, kot so javne institucije, nevladne organizacije, podjetja in prebivalci. Med najpomembnejšimi ukrepi so subvencije za nakup tovornih koles za posameznike in manjša podjetja, ki znašajo do 4.000 EUR za kolo in do 2.000 EUR za prikolico.

Poleg finančnih spodbud za nakup tovornih koles so vzpostavili tudi sistem za izposajo tovornih koles, kar omogoča občasno rabo brez potrebe po lastništvu. Za uporabnike so urejena tudi namenska parkirna mesta na ulicah in v garažah, ki olajšajo vsakodnevno uporabo koles v urbanem prostoru. Pomemben vidik so tudi usposabljanja za varno in učinkovito uporabo,

namenjena tako družinam kot tudi podjetjem, ki jim lahko tovorna kolesa služijo kot trajnostna logistična rešitev.

Usposabljanja za varno in učinkovito uporabo tovornih koles. Foto: @Yannick Coppens SPRB

»Z lahkoto prečkajte vsa gradbišča, da pridete do svojega,« Abdelillah, električar, in njegovo tovorno kolo. Foto: @SPRB

Posebej se posvečajo podjetjem, saj tovorna kolesa omogočajo cenejšo, hitrejšo in trajnostno dostavo v mestnem okolju, obenem pa znižujejo stroške goriva in vzdrževanja vozil. Doslej se je v projekt vključilo že več kot 220 organizacij, vključno z 40 večjimi podjetji. Več kot 330 poklicnih uporabnikov je bilo usposobljenih za vožnjo tovornih koles, preko 150 pa jih tudi dnevno uporablja.

Pobuda prispeva k ciljem podnebne politike mesta, vključno z zmanjševanjem emisij toplogrednih plinov v okviru območja z nizkimi emisijami in uresničevanjem regionalnega načrta trajnostne mobilnosti Good Move. Hkrati ima tudi družbene učinke, saj s pomočjo subvencij, izobraževanj in souporabe postaja trajnostna mobilnost dostopnejša širšemu krogu prebivalcev, tudi ranljivejšim skupinam.

Projekt temelji na participativnem pristopu, ki vključuje redno sodelovanje z lokalnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s trajnostno mobilnostjo, kot so BePark, Parking.brussels, Pro Velo, Remorquable, Urbike in univerzitetno raziskovalno skupino Mobilise. Poleg tega s pomočjo delavnic, anket, novičnikov in informacijskih kampanj zbirajo povratne informacije uporabnikov, da bi lahko ponudbo še izpopolnili.

Rezultati so spodbudni, saj je kar 73 % gospodinjstev, ki so testirala tovorno kolo, ocenilo izkušnjo kot koristno, 62 % pa jih razmišlja o nakupu. Projekt se bo v prihodnje še nadgrajeval s širitvijo mreže za izposajo, novimi usposabljanji in širjenjem partnerstev z zasebnim sektorjem.

»Parkirajte kjerkoli v mestu, kot roža,« Gertje, cvetličarka, in njena prikolica. Foto: @SPRB

Mesto nudi subvencije za nakup tovornih koles za posameznike in manjša podjetja. Foto: @SPRB

»Idealno, ko je v mestu gneča,« Marie, vinarka, in njeno tovarno kolo. Foto: @SPRB

♡ Priporočila za prenos

Projekt cAIRgo Bike kaže, da je pri spodbujanju uporabe tovornih koles potreben celostni pristop, ki vključuje finančne spodbude, ustrezno infrastrukturo ter sodelovanje med javnim sektorjem, podjetji in prebivalci.

Mestni gozd / City forest

Od spregledanega mestnega roba do zgleda trajnostnega upravljanja z zelenimi površinami

× **Celje**, Slovenija

○ ○ **48.628** prebivalcev

Zeleni prostori v mestih zagotavljajo visoko kakovost bivanja, spodbujajo telesno in duševno zdravje, blažijo vplive podnebnih sprememb in krepijo skupnosti. Eni pomembnejših zelenih prostorov v mestih so mestni gozdovi. Dobro načrtovani in vzdrževani mestni gozdovi ponujajo širok spekter ekoloških, socialnih in gospodarskih koristi. Delujejo kot učilnice v naravi, prostori za gibanje, oddih in skupne aktivnosti. V času vse hitrejše urbanizacije so tovrstni prostori še toliko dragocenejši. A njihova vzpostavitev in upravljanje pogosto zahtevajo usklajevanje različnih interesov, dolgoročno načrtovanje in vključevanje lastnikov ter prebivalcev.

From an overlooked urban fringe to a model of sustainable green space management

The City Forest of Celje, the city's largest green area, offers 14 km of trails, playgrounds, fitness areas, viewpoints, and Slovenia's biggest treehouse. Once polluted and neglected, it has been transformed through a long-term partnership between the Municipality of Celje and the Slovenian Forest Service. Since the 1990s, the city has protected and expanded the forest by buying land, reinvesting timber revenues, and developing infrastructure. Today, it's a space for recreation, learning, and community events – from yoga to concerts – all free and public. The approach balances environmental, social, and economic goals, offering a replicable model for other cities.

Gozd je prizorišče kulturnih in športnih dogodkov. Foto: MP produkcija

Celjski mestni gozd danes velja za največji javni zeleni prostor v mestu. Ponuja več kot 14 kilometrov gozdnih poti, razgledne točke, učne in rekreativne poti, otroška igrišča, fitnes v naravi in največjo hišo na drevesu v Sloveniji. A ta zeleni biser Celja ni nastal čez noč. Še konec 80. let prejšnjega stoletja je bilo območje zaradi industrijskega onesnaževanja in nizke okoljske zavesti spregledano in zanemarjeno.

Preobrat se je začel v 90. letih, ko sta Mestna občina Celje in Zavod za gozdove Slovenije zasnovala dolgoročno vizijo razvoja mestnega gozda. Ključen korak je bila strategija razvoja urbanih gozdov iz leta 1996, ki jo je potrdil mestni svet. Ta je predvidela pravno zaščito gozdov, odkup zasebnih zemljišč, razvoj rekreativne in izobraževalne infrastrukture, stalne vire financiranja ter ozaveščanje javnosti o pomenu mestnih gozdov.

Sledila je vzpostavitev pravne podlage – Uredba o

razglasitvi gozdov s posebnim namenom (1997), ki je bila prva tovrstna uredba v Sloveniji. Ta je omogočila namensko usmerjanje javnih sredstev v razvoj in vzdrževanje gozda, tudi z vračanjem prihodkov od prodaje lesa v gozdno infrastrukturo. Pomemben zagon je prispeval tudi projekt Interreg GREEN4GREY, v okviru katerega so po letu 2015 uredili novo infrastrukturo, od informacijskih točk, gozdnih poti, počivališč in večnamensko hišo na drevesu.

Uredili so novo infrastrukturo, od informacijskih točk in gozdnih poti do počivališč. Foto: Matjaž Jambriško

Hiša na drevesu gosti joga delavnice, koncerte, predavanja ter druge dogodke. Foto: Rok Deželak

Informacijska točka. Foto: Mestna občina Celje (MOC)

Urejen mestni gozd prebivalcem omogoča stik z naravo v neposredni bližini doma. Foto: Matjaž Jamriško

Počivališče. Foto: Matjaž Jambriško

Letno poteka približno 40 vodenih ogledov z več kot 1000 otroki.
Foto: Rok Deželak

Pomembna značilnost urbanega gozda je močno vključevanje lokalne skupnosti. Meščani sodelujejo pri vzdrževanju, javljajo poškodbe, organizirajo čistilne akcije in redno uporabljajo gozd za sprehode, učenje

in dogodke. V vzgojno-izobraževalne programe so vključene vse šole in vrtci v Celju, ki letno sodelujejo v približno 40 vodenih ogledih z več kot 1000 otroki. Gozd je tudi prizorišče kulturnih in športnih dogodkov. Hiša na drevesu je v upravljanju Zavoda Celeia in gosti joga delavnice, koncerte, predavanja ter druge dogodke.

Mestni gozd Celje predstavlja uspešen model celostnega pristopa k okoljskemu upravljanju, vključevanju skupnosti in trajnostnemu razvoju. Njegova največja vrednota pa je v tem, da prebivalcem omogoča stik z naravo v neposredni bližini doma – na dostopen, urejen in doživet način. Primer dokazuje, da je z dolgoročno vizijo, premišljenim pravnim in finančnim okvirom ter sodelovanjem skupnosti mogoče postopoma ustvariti kakovosten javni prostor, ki služi tako ljudem kot okolju. Mestni gozd ni le zelena površina, temveč živ prostor učenja, povezovanja in sobivanja.

♥ Priporočila za prenos

Sistematično upravljanje mestnega gozda zahteva dolgoročno partnerstvo med občino in strokovno institucijo. Ključen je pravni okvir, kot je status gozda s posebnim namenom, ki omogoča usmerjanje sredstev in zaščito prostora. Prihodke od prodaje lesa je smiselno vračati v izboljšanje infrastrukture in programov, kar poveča družbeno sprejemljivost in koristi. Aktivno vključevanje prebivalcev in šol v vzdrževanje, uporabo in izobraževanje krepi lokalno pripadnost in dolgoročno varovanje gozda.

Prostor začasne rabe GT8 / Temporary use of space – GT8

Začasna raba kot orodje za oživljanje mestnega središča

- × **Celje**, Slovenija
- ○ **48.628** prebivalcev

Začasna raba prostorov postaja vse pomembnejši pristop pri upravljanju z mestnimi prostori, zlasti tam, kjer ti ostajajo prazni, zapuščeni ali brez jasne dolgoročne namembnosti. Gre za orodje, ki mestom omogoča, da s fleksibilnimi, stroškovno dostopnimi in vključujočimi pristopi aktivirajo neizkoriščene lokale ter jih začasno odprejo za skupnostne, kulturne, izobraževalne ali podjetniške vsebine. Takšna praksa omogoča testiranje novih idej in vsebin, spodbuja in podpira lokalne pobude, inovacije in povezovanje, hkrati pa krepi občutek pripadnosti in skupnostne identitete. Ob ustrezni podpori lahko začasna raba postane pomemben katalizator trajnostne urbane prenove ter vmesni korak k dolgoročnemu preoblikovanju prostora.

Temporary use as a tool for revitalizing the city centre

The GT8 project in Celje shows how temporary use of vacant premises can spark cultural and community revival. Launched in 2023 by the Municipality of Celje and the CELEIA Institute, they turned an unused city-centre property into a lively venue for artists, NGOs, schools, and youth. A new visual identity helped increase visibility and usability. In six months, GT8 hosted 20+ events—performances, workshops, debates, design showcases—on a participatory model. With low-cost access (€25/day), no content limits, and modular equipment, it fosters experimentation, inclusion, and exchange. GT8 laid the groundwork for similar uses of other vacant properties.

Najem je mogoč za krajša časovna obdobja. Foto: Lea Remic Valenti

V središču Celja, v objektu na Glavnem trgu 8 (zato ime GT8), je dalj časa sameval poslovni prostor, ki ga kljub prizadevanjem ni bilo mogoče dolgoročno zapolniti. Leta 2023 je Mestna občina Celje prostor v upravljanje predala Zavodu CELEIA Celje in ga, na podlagi pobude iz skupnosti, namenila začasni rabi. Cilj je bil spodbuditi oživitev starega mestnega jedra in hkrati omogočiti dostop do prostora lokalni skupnosti, umetnikom, nevladnim organizacijam, mladim ustvarjalcem ter drugim deležnikom za kulturne, izobraževalne in družbeno angažirane aktivnosti.

V poskusnem obdobju jeseni 2023 je GT8 gostil šest vsebinsko raznolikih dogodkov. Spodbujeni s pozitivnim odzivom so v letu 2024 objavili javni poziv za nadaljnjo rabo prostora. V prvih šestih mesecih je bilo izpeljanih več kot 20 dogodkov, vključno s štirimi gledališkimi predstavami, delavnicami, debatami, pop-up dogodki ter oblikovalskimi predstavami v sklopu prireditve Dnevi oblikovanja Celje.

Uporabnina znaša 25 evrov na dan. Foto: Lea Remic Valenti

Prostor med prenovo. Foto: Lea Remic Valenti

Posebej so se posvetili prepoznavnosti prostora, zato so oblikovali vizualno podobo (avtorica Neža Penca), izvedli osnovno prenovo in zagotovili osnovno opremo za izvedbo različnih dogodkov. Dostopnost, modularna zasnova prostora in ugodna uporaba (25 evrov na dan) so k uporabi spodbudile umetnike, kulturna društva, osnovne in srednje šole, NVO-je, mlade podjetnike in posameznike.

Projekt GT8 je že presešel začetni okvir, saj so model začasnega oddajanja prenesli tudi na lokal v zasebni lasti. Tako so v praznem zasebnem prostoru potekali različni pop-up dogodki, in sicer praznična delavnica za otroke in mladino, balet v izlozbi ter spomladanski kulinarčni dogodek kot del lokalnega umetniškega festivala.

Začasna raba prostora GT8 predstavlja uspešen model oživljanja mestnega jedra. Mestna občina Celje pa se

Zainteresirani uporabniki se odzovejo na javni poziv. Foto: Lea Remic Valenti

V prvih šestih mesecih je bilo izpeljanih več kot 20 dogodkov.
Foto: Lea Remic Valenti

Prostor uporabljajo umetniki, kulturna društva, osnovne in srednje šole, NVO-ji, mladi podjetniki in posamezniki.
Foto: Lea Remic Valenti

oživljanja loteva še s številnimi drugimi ukrepi, kot so podpora lokalnim podjetnikom, omejevanje oglaševanja v javnem prostoru, sofinanciranje obnove fasad in streh ter širjenjem območij za pešce. Poleg tega tudi proaktivno upravlja s svojimi poslovnimi prostori, k oddajanju spodbuja zasebne lastnike in celo odkupuje prostore v zasebni lasti v samem središču.

S tem Celje sledi sodobnim evropskim praksam in dokazuje, da je mogoče z majhnimi, a premišljenimi koraki ustvarjati živa, odprta in vključujoča mesta.

♡ Priporočila za prenos

Začasna raba praznih prostorov omogoča hitro, vključujočo in ugodno oživitev mestnega jedra. Ključni koraki vključujejo popis praznih lokacij, oblikovanje enostavnega sistema prijave in omogočanje cenovno dostopne uporabe prostora. Upravljanje s strani javnega zavoda (ali drugega javnega akterja) olajša podporo uporabnikom in zagotavlja kontinuiteto. Model je prenosljiv tudi v zasebne prostore v mestu.

Participativni proračun za mlade / Participatory budgeting for youth

Spodbuda za aktivno vlogo mladih v lokalnem okolju

× **Cluj-Napoca**, Romunija

○ ○ **286.598** prebivalcev

Vključevanje mladih v javno življenje mest je pomemben dejavnik trajnostnega in urbanega razvoja, saj ti pogosto predstavljajo skupino z visokim potencialom, a omejenim dostopom do odločanja, virov in vpliva. Participativni pristopi, kot je participativni proračun, omogočajo mladim, da prevzamejo aktivno vlogo v lokalnih skupnostih, hkrati pa razvijajo veščine, samozavest in občutek pripadnosti. S tem mesta krepijo socialno kohezijo in spodbujajo inovacije, ki izhajajo iz potreb in idej mlajših generacij. Ključno pri tem je sodelovanje različnih akterjev: lokalnih oblasti, nevladnih organizacij, izobraževalnih institucij in samih mladih.

Encouraging young people to shape their communities

Com'ON is a participatory youth programme in Romania that enables informal groups of young people to design and implement local projects. The process is democratic: youth propose ideas, citizens vote, and selected initiatives get funding. Since launch, it has supported over 1,000 initiatives and involved 50,000 residents. Based on a co-management model, it connects the municipality, youth organisations and innovation experts. Beyond its original format, it now includes workshops, school editions and inclusion boards. Com'ON empowers youth as change agents while building trust, collaboration and innovation. It is now part of Cluj-Napoca's youth strategy and serves as a model for cities promoting youth participation and civic resilience.

Del osrednje ekipe programa Com'ON Cluj-Napoca, participativnega proračuna za mlade. Foto: PONT Group / Com'ON Cluj-Napoca

Com'ON Cluj-Napoca je program participativnega proračuna, ki spodbuja mlade k aktivnemu vključevanju v razvoj lokalne skupnosti. Temelji na preprostem, a učinkovitem pristopu. Neformalne skupine mladih predlagajo projekte, ki prispevajo k reševanju izzivov v njihovem okolju, o njihovem izboru pa odloča skupnost preko javnega glasovanja. Občina izglasovane projekte finančno podpre.

V okviru programa, ki deluje pod sloganom »Let's Do Well Together«, je bilo od njegovega začetka podprtih več kot 1000 pobud, prek 50.000 članov skupnosti pa je sodelovalo pri odločanju, katere ideje naj bodo financirane. Projekti pokrivajo širok spekter tem in področij, od ekologije in duševnega zdravja do kulture, športa, izobraževanja in vključevanja ranljivih skupin. Pobude pogosto vodijo k neposrednim izboljšavam v urbanem prostoru in hkrati ustvarjajo nove priložnosti za povezovanje med generacijami.

Prostovoljci, ki širijo pozitivno energijo na skupnostnem dogodku. Foto: PONT Group / Com'ON Cluj-Napoca

Nenehno rastoča skupnost, ki povezuje mlade in lokalne partnerje preko aktivnega državljanstva.
Foto: PONT Group / Com'ON Cluj-Napoca

Com'ON Cluj-Napoca je sinonim za ustvarjalnost mladih, vključenost in moč sprememb, ki jih vodi skupnost.
Foto: PONT Group / Com'ON Cluj-Napoca

Ustvarjalna in energična mladina med participativnim procesom.
Foto: PONT Group / Com'ON Cluj-Napoca

Jedro programa predstavlja participativni proračun, ki je bil v zadnjih letih nadgrajen z različnimi dopolnilnimi vsebinami. Organizirane so bile delavnice, motivacijska predavanja, kreativni laboratoriji in mini izvedbe programa v šolah in soseskah. Pomemben del programa je tudi vključujoče upravljanje, saj so vzpostavili medsektorski svet in posebni svet za vključevanje, ki zagotavljata, da imajo vsi mladi, ne glede na ozadje, dostop do priložnosti, ki jih program ponuja.

Program temelji na modelu soupravljanja, kar pomeni, da pri njegovi izvedbi enakovredno sodeluje več deležnikov, Mestna občina Cluj-Napoca, mladinska zveza Cluj Youth Federation in strokovnjaki iz organizacije PONT Group, specializirani za socialne inovacije.

Poleg neposredne podpore mladim projektom, program deluje tudi kot laboratorij socialnih inovacij, s čimer krepi zmožnosti mladih kot nosilcev sprememb. Ustvarja

Informacijska točka kot del participativnega programa Com'ON Cluj-Napoca. Foto: PONT Group / Com'ON Cluj-Napoca

tudi okolje, v katerem so inovativnost, sodelovanje in odgovornost del lokalne kulture. Mladi preko programa razvijajo veščine pri pripravi projektov in sodelovanja v procesu.

Com'ON je od leta 2015 osrednja platforma za vključevanje mladih v mesto, povezana z lokalno in nacionalno mladinsko strategijo ter evropskimi cilji za mlade. Program se je uspešno izvajal tudi v času pandemije in bil leta 2022 institucionaliziran. Dokazuje, da participativni proračun lahko postane orodje za krepitev socialnega kapitala, spodbujanje inovativnosti in ustvarjanje bolj vključujočega mesta.

♥ Priporočila za prenos

Ključni elementi, ki omogočajo prenos prakse v druga okolja, so vključevanje neformalnih skupin mladih, soupravljanje s strani mladinskih organizacij ter zagotavljanje enakega dostopa za vse.

Prevoz na poziv SIT FLEXI / SIT FLEXI on-demand transport

Izboljševanje dostopnosti, mobilnosti in socialne vključenosti za prebivalce redkeje poseljenih območij

× **Coimbra**, Portugalska

○ ○ **436.949** prebivalcev

Dostopna in zanesljiva trajnostna mobilnost je element kakovostnega življenja in enakih možnosti za vse prebivalce, ne glede na to, ali živijo v mestih ali na podeželju. V redkeje poseljenih območjih klasični modeli javnega prevoza pogosto ne delujejo zaradi razpršene poselitve in s tem povezanih višjih stroškov ter nižjega povpraševanja, zato se prebivalci, zlasti ranljive skupine, srečujejo z omejenim dostopom do osnovnih storitev. Prevozi na poziv ponujajo rešitve za te izzive in prispevajo k večji socialni vključenosti, zmanjšanju izpustov ter trajnostnemu razvoju lokalnih skupnosti.

Improving accessibility, mobility and social inclusion in rural areas

SIT FLEXI is a demand-responsive transport service in Portugal's Coimbra region, tackling mobility challenges in low-density, rural areas. Covering 18 municipalities and over 4,300 km², it offers pre-booked rides instead of fixed routes, tailored to users' needs. The service improves access to healthcare, education, and jobs—especially for vulnerable groups like older people, those with limited mobility, and single-parent families. With 130+ taxi drivers and over 630 covered locations, SIT FLEXI provides a flexible and cost-effective mobility solution. Developed with strong community input and partnerships with local service providers, it supports sustainability, social inclusion, and rural vitality.

Uporabniki vnaprej rezervirajo vožnjo, sistem pa poti in postaje oblikuje glede na povpraševanje. Foto: CIM-RC

V regiji Coimbra na Portugalskem se že več let uspešno izvaja projekt SIT FLEXI, ki s sistemom prevoza na poziv izboljšuje mobilnost prebivalcev in dostopnost do storitev na podeželskih, redkeje poseljenih območjih. Namen storitve je odgovoriti na pomanjkanje ustreznega javnega prevoza v območjih z nizko gostoto prebivalstva, kjer je težko organizirati javni potniški promet.

Regija Coimbra, ki vključuje 18 občin in obsega več kot 4300 km², se sooča s tipičnimi izzivi podeželskih območij, kot je razpršena poselitev in demografski upad. Rešitev SIT FLEXI temelji na konceptu prevoza na poziv, kjer uporabniki vnaprej rezervirajo vožnjo, sistem pa poti in postaje oblikuje glede na povpraševanje. S tem se bistveno znižajo stroški, zmanjša onesnaženost in izboljša uporabniška izkušnja.

Projekt ni usmerjen zgolj v mobilnost, ampak ima izrazito socialno dimenzijo, saj ljudem omogoča dostop

Največ uporabnikov prihaja iz starostne skupine med 60 in 80 let. Foto: Foto: CIM-RC

do zdravstvenih ustanov, trgovin, šol, zaposlitvenih središč in drugih javnih storitev. Posebej je prilagojen ranljivim skupinam, torej starejšim, osebam z zmanjšano mobilnostjo, enostarševskim gospodinjstvom in drugim prebivalcem z omejenim dostopom do prevoznih sredstev. Projekt se aktivno sooča z vprašanjem nasilja nad ženskami v prometnih sistemih, s čimer prispeva k večji varnosti in enakosti v mobilnosti za vse.

Storitev deluje od leta 2020 in temelji na močni participaciji lokalnih deležnikov. Ekipa SIT FLEXI v vsaki občini izvaja več letnih srečanj, kjer predstavijo rezultate, zbirajo povratne informacije in oblikujejo izboljšave. V proces so vključeni tudi lokalni in nacionalni prevozniki, taksisti, zdravstvene ustanove, lokalni odločevalci in predstavniki nacionalne oblasti.

Pomembna značilnost sistema je tudi trajnostna naravnost, saj pri izbiri vozil prednost dajejo

energetsko učinkovitim vozilom, storitev pa z optimizacijo poti zmanjšuje število praznih voženj in izpuste toplogrednih plinov. SIT FLEXI je del javnega potniškega prometa in cenovno izenačen s cenami rednih avtobusnih linij. Prevoze izvajajo lokalni taksisti, kar

Prevoze izvajajo lokalni taksisti, kar omogoča prilagodljivo mrežo povezav. Foto: Foto: CIM-RC

V proces so vključeni tudi lokalni in nacionalni prevozniki, taksisti, zdravstvene ustanove, lokalni odločevalci in predstavniki nacionalne oblasti. Foto: CIM-RC

Ekipa SIT FLEXI v vsaki občini izvede več letnih srečanj, kjer predstavijo rezultate in zbirajo povratne informacije. Foto: CIM-RC

omogoča prilagodljivo mrežo povezav. Potniki vožnjo rezervirajo dan pred potovanjem, najkasneje do 15. ure na brezplačni telefonski številki, vozovnice pa kupijo neposredno pri prevozniku.

Storitev pokriva več kot 630 krajev v regiji in mesečno beleži povprečno 480 rezervacij, pri čemer največ uporabnikov prihaja iz starostne skupine med 60 in 80 let. SIT FLEXI dejavno prispeva k zmanjševanju prometne in socialne izključenosti. Z izboljševanjem dostopnosti do storitev pa povečuje privlačnost teh območij za bivanje.

SIT FLEXI je eden uspešnejših primerov prevoza na poziv na nacionalni ravni in referenca za druge evropske regije, ki iščejo pametne rešitve za izboljšanje mobilnosti v redko poseljenih okoljih.

♡ Priporočila za prenos

Ključni dejavniki uspeha so sodelovanje z lokalnimi izvajalci (npr. taksisti), vključevanje skupnosti v načrtovanje storitve in podpora s strani lokalnih oblasti.

Igrivo mesto, živahna skupnost / A playful city, a vibrant community

Igra spodbuja sodelovanje, preoblikuje javni prostor in oživlja mestno življenje

× **Cork**, Irska

○ ○ **233.000** prebivalcev

Vse več pobud na področju urejanja prostora vključuje igro kot sredstvo za oživljanje javnih površin, spodbujanje družbene vključenosti in izboljšanje kakovosti bivanja. Igra ne zadeva več samo dejavnosti otrok, temveč postaja pomemben element urbane kulture, ki omogoča ustvarjanje prostorov, kjer se srečujejo ljudje različnih starosti, interesov in ozadij. Z vključevanjem igre v načrtovanje mest se spodbuja aktivno sodelovanje prebivalcev, krepi občutek pripadnosti in odpira prostor za kreativne rešitve družbenih in okoljskih izzivov.

Play fosters cooperation, transforms public space, and revitalizes urban life

PlaysMaking in Cork shows how play can drive urban change and community engagement. Emerging from the URBACT Playful Paradigm network, it helped reimagine urban space—leading to 3 km of pedestrianised roads, 15 new public spaces, and a new city directorate for community culture and placemaking. Innovations include a play equipment library and training for Community Play Leaders. A Play Development Officer and cross-sector team integrate play into city planning, now a goal in Cork's Development Plan 2022–2028. The model has spread to other Irish towns via URBACT's transfer initiative and through a cross-border project to Northern Ireland.

Oživljanje neizkoriščenih zelenih površin v mestu z igrivim pristopom. Foto: Mesto Cork

PlaysMaking je inovativna pobuda mesta Cork na Irskem, ki povezuje igro in urejanje prostora z namenom ustvarjanja bolj živahnega in vključujočega urbanega okolja. Pobudo so začeli razvijati leta 2019 v evropski mreži Playful Paradigm, v programu URBACT, ko so se v mestu začeli vse bolj zavedati pomena igre ne le kot dejavnosti za otroke, temveč kot strateškega orodja za družbeno povezanost, zdravje, regeneracijo in participacijo.

Jedro prakse predstavlja program Let's Play Cork, ki temelji na partnerskem sodelovanju med mestno upravo, nevladnimi organizacijami, strokovnjaki za placemaking, izobraževalnimi ustanovami, zdravstvenim sektorjem ter lokalnimi skupnostmi. Pobuda je spodbudila nastanek medsektorske mreže, ki si prizadeva vnašati elemente igre v različne razvojne politike in prostorske posege, kar je vodilo v večplastno prenovu mestnega prostora z jasnim poudarkom na sodelovanju prebivalcev.

Med najbolj vidnimi rezultati pobude PlaysMaking je trajna preobrazba več kot treh kilometrov mestnih cest v pešcone, kar je prispevalo k zmanjšanju motornega prometa in izboljšanju kakovosti bivanja v mestnem središču. Vzporedno je bilo po mestu vzpostavljenih 15 novih javnih površin, namenjenih začasnim dogodkom.

Oprema za igro ne sme biti draga ali zapletena! Cilj je spodbuditi ljudi vseh starosti, da sodelujejo in uporabljajo javni prostor. Foto: Mesto Cork

Igriva kulturna pot je nastala kot rezultat sodelovanja med različnimi službami v okviru prizadevanj, da bi Cork postal igrivo mesto.
Foto: Mesto Cork

Začasne priložnosti za igro so privedle do trajnejše namestitve objektov za šport in igro na zelenih površinah v mestu.
Foto: Mesto Cork

Enostavni posegi, kot so risanje s kredo in ulične igre, uporabnikom javnih prostorov pomagajo razviti občutek pripadnosti in sprejetosti. Foto: Mesto Cork

Vlogo pri dostopnosti igre v vsakdanjem življenju ima tudi nov sistem izposoje opreme za igro, ki je vzpostavljen v javnih knjižnicah in omogoča lokalnim skupnostim enostavno organizacijo igrivih dogodkov.

Organizacijsko podporo zagotavlja novo ustanovljeni občinski oddelek za skupnostno kulturo in placemaking, ki usklajuje različne sektorske politike in zagotavlja strateško umeščenost igre v razvojne dokumente mesta. Del tega sistema je tudi občinski koordinator za razvoj igre (ang. Play Development Officer), ki skrbi za vključevanje vsebin že v najzgodnejših fazah načrtovanja javnega prostora in aktivnosti.

Izvajanje na vseh ravneh in področjih zagotavlja usposabljanje lokalnih prostovoljcev (ang. Community Play Leaders), ki pridobijo veščine za organizacijo uličnih dogodkov, iger in vključujočih aktivnosti v svojem okolju.

PlaysMaking se uspešno prenaša tudi v druga okolja, kar potrjuje sodelovanje več irskih mest in krajev v nacionalni pobudi za prenos dobre prakse (2021), v okviru katere so v 18-mesečnem obdobju izbrane elemente prilagodili in uvedli v svoja lokalna okolja. Vzpostavili so tudi nacionalno mrežo t. i. igrivih mest, s čimer se praksa širi tudi v druge lokalne skupnosti na Irskem in krepi medobčinsko sodelovanje.

Cork je vlogo vodilnega mesta na tem področju okrepil tudi z vključitvijo v prvi čezmejni program s Severno Irsko, kjer je več kot 500 prebivalcev sodelovalo pri igrivem soustvarjanju prostora preko občinskih in državnih meja. Njegov vpliv dokazuje, da igra ni le prostočasna dejavnost, ampak tudi močno orodje za soustvarjanje bolj vključujočih in zdravih mest.

Vrtci so bili med ključnimi partnerji pri poudarjanju pomena igre za povezovanje, razvoj otrok in medgeneracijsko rekreacijo.
Foto: Mesto Cork

♡ Priporočila za prenos

Preplet igre in aktivnosti za placemaking omogoča ustvarjanje vključujočih javnih prostorov s sodelovanjem skupnosti. Ključno je medsektorsko povezovanje in institucionalna podpora, kot so na primer zaposlitev koordinatorja za igro in usposabljanja za lokalne prostovoljce.

Oživljanje obrobne mestne četrti / Regeneration of a fringe district

Vključujoč pristop k urbani prenovi

× **Düsseldorf**, Nemčija

○ ○ **655.700** prebivalcev

Ko prebivalcem damo glas in priložnost, da sooblikujejo okolje, v katerem živijo, nastanejo rešitve, ki so bolj ustrezne, trajne in širše sprejete. Mesta, ki vlagajo v dolgoročen dialog z ljudmi, imajo bolj povezane skupnosti, mestne uprave uživajo večje zaupanje, prebivalci pa imajo močnejši občutek pripadnosti. V takem okolju spremembe niso vsiljene od zgoraj, temveč rastejo iz pobud, ki jih soustvarjajo prebivalci, občina in drugi deležniki. Prav tak pristop že več let uspešno razvijajo v Garathu, mestni četrti na južnem robu Düsseldorfa z okoli 19.000 prebivalci, kjer so prebivalci postali gonilna sila celovite prenove.

An inclusive approach to community building and urban regeneration

In Garath, a district on Düsseldorf's southern edge with about 19,000 residents, the city applied an inclusive, participatory approach through the URBACT sub-urban network. An Integrated Action Plan (2017–2027) delivered a renovated cultural centre, playgrounds, a parkour park, youth facilities, a new secondary school, housing upgrades, and a local project fund. Public–private funding, strong political commitment, and active resident engagement have boosted education, social cohesion, services, and the district's image, serving as a model for others.

Spretnostni poligon. Foto: Benjamin Grams

V Garathu so leta 2017 kot del URBACT mreže sub>urban pripravili celostni akcijski načrt, ki bo usmerjal razvoj soseske do leta 2027. Zajema ukrepe na področjih prenove središča, stanovanjske politike, arhitekture, zelenih površin, izobraževanja, kulture in javnih storitev. Načrt je nastal v tesnem sodelovanju med prebivalci, strokovnjaki in mestno upravo ter je postal temelj širšega programa ZUKUNFT QUARTIER.DÜSSELDORF (ZQ.D), ki povezuje podobne razvojne projekte v različnih mestnih četrtih. ZQ.D temelji na celostnem, trajnostnem in prilagodljivem pristopu, pri katerem so prebivalci obravnavani kot enakovredni partnerji pri načrtovanju sprememb.

V okviru tega programa je Garath doživel vrsto sprememb. Pomemben korak je bilo odprtje okrajne pisarne, ki je postala prva kontaktna točka za pobude in vprašanja prebivalcev ter lokalnih podjetnikov. Obnova kulturnega centra Freizeitstätte Garath, izvedena z

upoštevanjem energetske učinkovitosti in sodobnih prostorskih rešitev, je močno poživila kulturno in družabno življenje. Danes v njem delujejo kavarna, prostori za srečanja ter bogat program prireditev, ki privablja tako domačine kot obiskovalce iz drugih delov mesta.

Otroci s plakati ob "Tednu demokracije".
Foto: Steffi Sasse, SOS Kinderdorf Düsseldorf e.V.

Sončna soseska Rheinwohnungsbau. Foto: Eva-Maria Borchard

Informativne table pred četrtim uradom. Foto: Brigitte Kugler, Landeshauptstadt Düsseldorf

Posebno pozornost so namenili otrokom in mladim, v soseski so uredili sedem novih igrišč in zelenih površin, med njimi tudi park, namenjen gibanju in druženju mladih. Nova šola prvič v zgodovini Garatha ponuja možnost pridobitve najvišje ravni srednješolskega spričevala (mature), s čimer se širijo izobraževalne priložnosti za mlade generacije.

Večina stanovanj v Garathu pripada velikim stanovanjskim združenjem, zato so bila ta vključena v proces prenove. Skupaj z občino so prenovili številne stavbe, dvorišča in zelene površine, kar je skupaj z drugimi ukrepi prispevalo k občutni izboljšavi podobe soseske. Glavna ulica je danes živahna, poslovni prostori so zasedeni, obenem pa načrtujejo še nadaljnje izboljšave.

Vključevanje prebivalcev je osrednji element prakse in se odvija na več ravneh. Od leta 2017 deluje odbor za upravljanje okrajnega sklada, v katerem prebivalci in predstavniki lokalnih ustanov odločajo o financiranju manjših projektov, ki jih predlagajo in prijavijo prebivalci – od večernih tržnic in skupinskega petja do obiskov vrtcev v klubih za starejše in računalniške pomoči starejšim. Poseben primer participacije mladih je otroški parlament, ki jim omogoča zgodnje izkušnje z demokratičnim odločanjem. Poleg tega redno potekajo dogodki, konference in delavnice.

Rezultati so vidni v vsakdanjem življenju prebivalcev: urejeni prostori, bogatejša ponudba storitev, večja povezanost med ljudmi in okrepljen občutek, da so spremembe v soseski rezultat skupnih odločitev in prizadevanj. V Garathu tako ne gradijo le stavb in infrastrukture, temveč tudi trdne odnose, zaupanje ter skupnost, ki zna in zmore sooblikovati svojo prihodnost.

Četrtni urad Garath.

Foto: Jana Hansen, Landeshauptstadt Düsseldorf

Na dogodku Očistimo skupaj Garath so vlogo moderatorjev prevzeli otroci. Foto: Brigitte Kugler, Landeshauptstadt Düsseldorf

Priporočila za prenos

Dobro zasnovani celostni akcijski načrti predstavljajo odlično podlago za izvajanje urbane prenove, saj omogočajo sledenje zastavljenim ciljem, odražajo dosežene dogovore in kompromise med deležniki ter zagotavljajo kontinuirano participacijo.

Preobrazba nekdanje predilnice v novo mestno središče / Transformation of a cotton spinning mill into a new town centre

S premišljenim urbanističnim pristopom in usklajenim delovanjem deležnikov do nove identitete mesta

× **Flöha**, Nemčija

○ ○ **10.500** prebivalcev

Degradirani urbani industrijski kompleksi predstavljajo prostorsko in simbolno vrednost, ki jo je mogoče ponovno osmisliti. Stare tovarne in delavska naselja so nekoč že zaznamovala razvoj številnih evropskih mest, danes pa ponujajo priložnost za ustvarjanje novih središč. Prenova takšnih območij združuje varovanje kulturne dediščine, vključevanje skupnosti in trajnostno rabo prostora, s čimer nekdanja industrijska območja niso zgolj spomin na preteklost, ampak predstavljajo priložnost za razvoj.

Creating a new town identity

Flöha's long-term project transformed a former cotton spinning mill into a vibrant city centre through adaptive reuse of industrial heritage. Following the site's decline after factory closures in the 1990s, the municipality acquired the area in 2001 and developed a masterplan. The revitalisation introduced key public services, including city hall, library, kindergarten, housing, retail, and cultural spaces - while preserving the site's historic character. The process combined public and private funding and prioritised participatory planning. Flöha demonstrates how small cities can reclaim brownfield sites to create inclusive multifunctional urban spaces.

Preobrazba stare bombažne predilnice v Flöhi. Foto: Mesto Flöha, myuniqueate

Primer mesta Flöha v vzhodni Nemčiji kaže, kako je mogoče s premišljenim urbanističnim pristopom, dolgoročno vizijo in usklajenim delovanjem deležnikov opuščeno industrijsko območje preoblikovati v sodobno, živo in prepoznavno mestno središče.

Mesto zaradi naglega razvoja iz podeželske skupnosti v industrijsko mesto ni izoblikovalo pravega jedra. Mesto je prizadelo zaprtje tekstilne industrije v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, istočasno pa se je moralo soočiti z degradiranim območjem nekdanje bombažne predilnice, ki je s svojo arhitekturno in prostorsko vrednostjo zaznamovala njegovo podobo.

Leta 2001 je občina pridobila lastništvo območja in sprožila dolgoročni proces prenove. Ključno izhodišče je predstavljal prostorski načrt iz leta 2006, ki je nastal v sklopu serije participativnih in medsektorskih delavnic. V razprave so bili vključeni predstavniki občine,

mestnega sveta, okrožne in deželne uprave, strokovnjaki s področja urbanizma, krajinske arhitekture, prometa in spomeniškega varstva ter različni predstavniki lokalne skupnosti.

Bombažna predilnica po prenovi večine zgodovinskih stavb leta 2024. Foto: Mesto Flöha

Upravna stavba tovarne leta 1992. Foto: Mesto Flöha, Günter Merkle

Vhod v novo mestno središče ob reki Zschopau. Foto: Mesto Flöha

Bombažna predilnica pred koncem proizvodnje leta 1992.
Foto: Mesto Flöha, neznan avtor

Projekt je zajemal 65.000 m² površine s skupno 40.000 m² objektov, ki so bili predmet prenove ali nadomestne rabe. Danes območje združuje različne funkcije, leta 2014 je začel delovati vrtec, 2019 se je odprlo trgovsko središče, kasneje so uradnemu namenu predali stanovanjske enote in nazadnje, leta 2024, preselili mestno hišo v upravno stavbo nekdanje predilnice. Na območju delujeta tudi knjižnica in kulturni center, več prostorov je namenjenih lokalnim društvom, na voljo so tudi večnamenski prostori.

V teku sta še ureditev trga kot osrednjega javnega prostora in postavitve razstave, ki bo predstavljala zgodovino tekstilne industrije in proces urbane preobrazbe.

Upravna stavba tovarne po prenovi v mestno hišo leta 2024.
Foto: Erik Hoffmann

Za izvedbo prenove je bila ključna kombinacija različnih virov financiranja – od občinskih proračunskih sredstev do mehanizmov državnega in evropskega sofinanciranja ter vlaganj zasebnega sektorja. Mesto je hkrati vlagalo v pripravo območja in infrastrukture, kar je spodbudilo zanimanje vlagateljev za dolgoročne projekte na tem območju. Uspešnost procesa prav tako temelji na vključevanju javnosti, stalni komunikaciji in prilagajanju načrtov potrebam različnih uporabniških skupin, vključno z otroki, mladimi, starejšimi in osebami z oviranostmi.

Flöha z dolgoročnim projektom prenove dokazuje, da je tudi v manjših mestih mogoče ustvariti prepoznavna, dostopna in trajnostno usmerjena jedra, ki temeljijo na spoštovanju dediščine, širokem sodelovanju in strokovno podprti, dolgoročni viziji.

♥ Priporočila za prenos

Uspešnost prenove v Flöhi temelji na jasni dolgoročni viziji, javnem lastništvu, ohranjanju dediščine in aktivnem vključevanju skupnosti. Ključno je postopno načrtovanje, ki omogoča prilagajanje razmeram, ter kombinacija javnih in zasebnih virov financiranja.

Digitalno orodje Ride and Buy /

Ride and Buy digital tool

Spodbujanje kolesarjenja in podpora lokalnemu gospodarstvu

× **Hannut**, Belgija

○ ○ **17.500** prebivalcev

Mesta se danes soočajo z izzivom, kako hkrati zmanjšati izpuste iz prometa, blažiti vplive podnebnih sprememb in hkrati spodbuditi lokalno gospodarstvo. Promet ostaja eden glavnih virov toplogrednih plinov v urbanih območjih, zato se vse več mest odloča za ukrepe, ki dajejo prednost hoji, kolesarjenju in drugim trajnostnim oblikam mobilnosti, ob tem pa se krepi zavedanje, da spremembe ne bodo dosegle učinka brez aktivne vključenosti prebivalcev in pametne uporabe digitalnih orodij, ki lahko spodbujajo trajnostne izbire v vsakdanjem življenju. Inovativni pristopi zato vse pogosteje povezujejo okoljske cilje z lokalnimi gospodarskimi spodbudami, pri čemer ne zmanjšujejo le izpustov, ampak obenem gradijo občutek skupnosti in krepijo lokalno identiteto.

An app for promoting cycling and supporting the local economy

In Hannut, Belgium, a unique initiative combines sustainable mobility with support for local businesses. Developed in collaboration with local high school students, the Ride and Buy app rewards cycling – for every 1,000 km ridden, users earn a 10 EUR voucher to spend in city centre shops. This digital tool is part of a broader approach that includes 70 km of safe cycling paths, weekly “bike buses” for schoolchildren, free two-month e-bike trials, and a 150 EUR subsidy for those who purchase one. Since its launch, over 112,000 km have been cycled, reducing CO₂ emissions by 15,000 kg and injecting 25,000 EUR annually into the local economy. Supported by the Walloon Region and developed using open-source methods, the app is both innovative and replicable.

Brezplačno testiranje električnih koles poteka dva meseca. Foto: Mesto Hannut

Leta 2020 so se v mestu Hannut na vzhodu Belgije srednješolci pridružili podnebnim protestom, navdihnjeni z gibanjem Grete Thunberg. Njihovo prizadevanje ni ostalo neopaženo, saj jih je mestna uprava povabila k sodelovanju. Trije dijaki so več mesecev aktivno sodelovali z občinskimi odločevalci pri zasnovi ukrepov za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov in podporo lokalnemu gospodarstvu. Rezultat sodelovanja je bila inovativna rešitev – aplikacija Ride and Buy.

Gre za digitalno orodje, ki prebivalce spodbuja k uporabi kolesa namesto avtomobila. Uporabniki aplikacije za vsakih 1000 prevoženih kilometrov prejmejo bon v vrednosti 10 evrov, ki ga lahko unovčijo pri lokalnih trgovcih v središču mesta. Mehanizem temelji na partnerstvu med občino, lokalnimi trgovci in občani. Trgovci sprejemajo bone, ki jih občina pozneje povrne, kar omogoča kroženje sredstev znotraj lokalne skupnosti.

Bicivlaki se izvajajo vsako sredo od aprila do junija. Foto: Mesto Hannut

Tudi štirinožni prijatelji uživajo na kolesih. Foto: Mesto Hannut

Srečanje kolesarjev ob kolesarskem dnevu v septembru.
Foto: Mesto Hannut

Uslužbenci javne uprave z veseljem uporabljajo nove kolesarske steze. Foto: Mesto Hannut

Aplikacija je del širšega, sistemskega pristopa k spodbujanju kolesarjenja po vsakdanjih poteh. Občina je uredila mrežo 70 kilometrov varnih kolesarskih poti, ki povezujejo mestno jedro s 17 okoliškimi vasmí. Vsako sredo, od pomladi do jeseni, potekajo tudi organizirani bicivlaki – skupinske poti v šolo pod nadzorom staršev in prostovoljcev, ki otrokom zagotavljajo varnost in dodatno motivacijo za kolesarjenje.

Posebno pozornost namenjajo tudi prehodu na električna kolesa, saj prebivalcem omogočajo dvomesečno brezplačno testiranje e-kolesa, ob nakupu pa prejmejo subvencijo v višini 150 evrov. S tem ukrep nagovarja različne skupine, od mladostnikov in delovno aktivnih do starejših, ki jim električno kolo omogoča lažji prehod na trajnostne načine prevoza.

Učinki projekta so merljivi in spodbudni. Od začetka projekta so uporabniki prevozili več kot 112.000 kilometrov, s tem pa zmanjšali izpuste CO₂ za približno 15 ton. V sistem je vključenih 670 uporabnikov, razdeljenih je bilo več kot 800 vrednostnih bonov, kar lokalnim trgovcem prinese dodatnih 25.000 evrov prihodkov letno.

Hannut je danes edino belgijsko mesto, ki s pomočjo digitalne aplikacije uspešno povezuje podnebne cilje, lokalno gospodarstvo in vključevanje prebivalcev. Pobuda je pritegnila pozornost medijev, predstavili so jo številnim drugim občinam v Belgiji, nekatere pa že pripravljajo prenos v svojo lokalno prakso. Ključni dejavniki uspeha so bili aktivna vključenost mladih, pripravljenost občinske uprave na sodelovanje ter podpora s strani lokalne skupnosti.

Brezplačno testiranje električnih koles v mestu Hannut.
Foto: Mesto Hannut

♡ Priporočila za prenos

Dobra praksa dokazuje, da je tudi v manjših mestih mogoče povezovati podnebne ukrepe, trajnostno mobilnost in lokalno ekonomijo. Ključni dejavniki uspeha so vključevanje mladih, podpora lokalnih oblasti in vzpostavljena kolesarska infrastruktura.

Skupnostna elektrarna Sončna šola / Solar School Energy Community

Zadružni model za pravičnejši in trajnostni
energetski prehod

× **Hrastnik**, Slovenija

○ ○ **9.191** prebivalcev

Prehod v nizkoogljično družbo zahteva temeljite spremembe v načinu proizvodnje in porabe energije. Obnovljivi viri, kot je sončna energija, imajo velik potencial, a sočasno zahtevajo nove pristope k organizaciji, lastništvu in upravljanju energetskih sistemov. Energetske skupnosti, zlasti tiste, ki temeljijo na zadružnem modelu, omogočajo vključevanje prebivalcev, občin in podjetij v skupno proizvodnjo in upravljanje energije. Takšni modeli niso le učinkoviti pri zmanjševanju izpustov toplogrednih plinov, temveč tudi prispevajo k lokalnemu razvoju, energetski pravičnosti in demokratizaciji odločanja o rabi virov.

The cooperative model for a just and sustainable energy transition

The Solar School Hrastnik is Slovenia's first cooperative solar power plant, installed on a primary school roof. Launched in 2023, it provides clean energy to 16 households, 3 public institutions, and 2 businesses. Developed by the municipality, NGO Focus, and local residents via the Green Hrastnik Energy Cooperative, it follows the democratic "one member – one vote" model. Despite the lack of legal basis for energy communities, the team created a replicable legal solution. Financed through member input, state support, and a public loan, the project cuts 150 tons of CO₂ yearly and strengthens local ties—offering a model for a fair energy transition.

Soustanovitelji zadruge so občina, okoljska nevladna organizacija Focus in zainteresirani prebivalci. Foto: Timotej Vrtnik/Focus

V Občini Hrastnik so konec leta 2023 vzpostavili prvo zadružno skupnostno sončno elektrarno v Sloveniji – Sončno šolo Hrastnik. Na strehi Osnovne šole narodnega heroja Rajka je bila nameščena 300-kilovatna fotonapetostna elektrarna, ki pokriva potrebe 16 gospodinjstev, treh javnih ustanov in dveh lokalnih podjetij. Projekt temelji na konceptu energetske skupnosti, ki omogoča članom skupno proizvodnjo in porabo električne energije iz obnovljivih virov. V ospredju je skrb, da koristi, tako ekonomske kot družbene, ostajajo znotraj lokalne skupnosti.

Za izvedbo projekta je bila ustanovljena Energetska zadruga Zeleni Hrastnik, katere soustanovitelji so občina, okoljska nevladna organizacija Focus in zainteresirani prebivalci. Zadruga deluje po načelu »en član – en glas«, kar zagotavlja demokratično upravljanje in enakovredno sodelovanje vseh članov pri ključnih odločitvah. V zadrugo so se lahko vključili

tako posamezniki kot pravne osebe, kar je omogočilo raznoliko in vključujočo strukturo lastništva.

Eden od ključnih izzivov projekta je bilo pomankanje pravnega okvira za zadružne energetske skupnosti. Projektna skupina je zato razvila vso pravno dokumentacijo, definirala pogodbeno razmerja med člani in reševala številna pravna vprašanja, ki jih slovenska zakonodaja še ni jasno naslovila. S tem so oblikovali pravni okvir, ki je lahko v pomoč tudi prihodnjim projektom in drugim skupnostim.

Finančna zasnova projekta je temeljila na kombinaciji prispevkov članov zadruge, državnih spodbud za sončne elektrarne in ugodnega posojila Eko sklada. Vse to je omogočilo izvedbo projekta brez vstopa zasebnih investorjev, kar zagotavlja, da so vse koristi ostale v skupnosti. Po odplačilu investicije se za člane pričakuje do 65 % nižji strošek elektrike.

Elektrarna pokriva potrebe 16 gospodinjstev, treh javnih ustanov in dveh lokalnih podjetij. Foto: Timotej Vrtnik/Focus

Pogled na sončno elektrarno s ptičje perspektive. Foto: Timotej Vrtnik/Focus

Projekt Sončna šola Hrastnik prinaša pomembne okoljske, socialne in ekonomske učinke: zmanjšuje emisije CO₂ za približno 150 ton letno, prispeva k nižjim življenjskim stroškom ter krepi občutek pripadnosti in soudeležbe. Obenem predstavlja inovativni model sodelovanja med javnim sektorjem, prebivalci in civilno družbo, ki je prenosljiv tudi v druge lokalne skupnosti in odpira razmisleke za druge možnosti združnega upravljanja.

Združni zbor Energetske zadruge Zeleni Hrastnik.
Foto: Boštjan Remic/Focus

Uvodne delavnice za grajenje skupnosti.
Foto: Boštjan Remic/Focus

Na strehi Osnovne šole narodnega heroja Rajka je bila nameščena 300-kilovatna fotonapetostna elektrarna. Foto: Timotej Vrtnik/Focus

♥ Priporočila za prenos

Združni model omogoča vključevanje prebivalcev, podjetij in občin v skupno energetske samooskrbo, pri čemer ostajajo koristi v lokalnem okolju. Ključno je vzpostaviti participativni pristop z delavnicami in javnimi razpravami, ki povečajo sprejemljivost in občutek lastništva. Soudeležba občine zagotavlja zaščito javnega interesa in legitimnost projekta. Kombinacija soudeležbe, subvencij in ugodnih posojil omogoča izvedljivost brez zasebnega kapitala. Kljub odsotnosti jasnega zakonodajnega okvira je mogoče razviti pravno podlago, ki je lahko v pomoč tudi drugim lokalnim skupnostim pri oblikovanju podobnih energetskih pobud.

Mednarodni inkluzivni festival Igraj se z mano / International inclusive festival Play With Me

Sodelovanje, ustvarjalnost in enakost za vse

× **Ljubljana**, Slovenija

○ ○ **300.000** prebivalcev

Vključevanje vseh ljudi v družbo, ne glede na njihove zmožnosti, starost, poreklo ali druge razlike, je temelj sodobne demokratične in trajnostne skupnosti. V urbanih okoljih, kjer sobivajo različne družbene skupine, imajo javni dogodki pomembno vlogo pri spodbujanju enakosti, razbijanju predsodkov in krepitevi občutka pripadnosti. Takšne prakse omogočajo neposreden stik, sodelovanje in skupno ustvarjanje, tako da mesta niso samo prostori bivanja, temveč tudi prostori empatije, spoštovanja in socialne pravičnosti, kjer ima vsak posameznik možnost prispevati k skupnemu dobremu.

Collaboration, creativity, and equality for all

The Play With Me Inclusive Festival is a five-day annual event in Ljubljana that promotes inclusion through creativity and participation. Held in public spaces, it brings together people with and without disabilities to co-create, perform, and connect. A key strength is the active role of people with special needs—as organisers, performers, and workshop leaders. Over 40 free workshops and daily events offer hands-on inclusive experiences. Organised by the Janez Levec Center and the Association of Inclusive Culture, the festival is supported by schools, NGOs, volunteers, and international partners. It promotes reuse, low-waste practices, and a culture of respect and solidarity.

Del organizatorske ekipa festivala »Igraj se z mano« na Kongresnem trgu. Foto: Maša Pelc

Mednarodni inkluzivni festival »Igraj se z mano« je prepoznaven dogodek, ki že od leta 2007 spodbuja vključevanje oseb s posebnimi potrebami v Sloveniji in širše. Vsako leto ob koncu maja za pet dni oživi središče Ljubljane (Park Zvezda in Kongresni trg) in se prelevi v odprto prizorišče srečevanja, ustvarjalnosti, igre in skupnosti. Ljudje z različnimi ozadji, zmožnostmi in zgodbami se povezujejo s pomočjo delavnic, nastopov in druženja.

Posebnost festivala je v tem, da se vključevanje ne kaže le v njegovem sporočilu, temveč se uresničuje tudi v organizaciji in izvedbi. Festival ne organizira dogodkov za ljudi s posebnimi potrebami, temveč z njimi in skupaj z drugimi. Osebe s posebnimi potrebami aktivno sodelujejo pri načrtovanju, logistiki, vodenju odrov, izvajanju delavnic in nastopih. Tako niso le udeleženci, temveč nosilci dogodka, kar krepi njihovo samozavest, samostojnost in njihov prispevek v družbi.

Festival ponuja več kot 40 delavnic s področij umetnosti, športa, ustvarjalnosti in igre, ob tem pa vsak dan poteka bogat program na osrednjem odru. Obiskovalci lahko prisluhnejo koncertom, si ogledajo plesne in gledališke nastope ter sodelujejo v večernih inkluzivnih dogodkih. Vse aktivnosti so brezplačne in odprte za javnost, kar krepi dostopnost in občutek skupnosti.

Množica ljudi v parku Zvezda na delavnicah festivala »Igraj se z mano«. Foto: Maša Pelc

Deklica med igro s padalom in balonom na festivalu »Igraj se z mano«. Foto: Maša Pelc

Dečka škropita vodo s pomočjo gasilske brizgalke v okviru delavnice na festivalu »Igraj se z mano«. Foto: Maša Pelc

Otroci med nastopom na Janezovem in Aničinem odru v okviru festivala »Igraj se z mano«. Foto: Maša Pelc

V organizacijo festivala je vključenih več sto posameznikov in organizacij. Glavna nosilca sta Center Janeza Levca Ljubljana in Društvo za kulturo inkluzije, ki že skoraj dve desetletji gradita sodelovanje z vrtci, šolami, nevladnimi organizacijami, podjetji in lokalno skupnostjo. Financiranje temelji na kombinaciji javnih sredstev, donacij, prostovoljstva in sponzorskih prispevkov, kar omogoča finančno dostopnost in širšo udeležbo.

Festival ima poleg socialne tudi okoljsko in ekonomsko dimenzijo. Uporablja se minimalna embalaža, plastenke nadomeščajo pitniki, poudarek je na ponovni uporabi materialov, potekajo tudi delavnice o trajnostnem ravnanju. Festival povezuje tudi partnerje iz tujine in s tem širi pomen medkulturne izmenjave in vključevanja.

Festival »Igraj se z mano« je postal simbol odprte, vključujoče družbe, kjer ima vsakdo možnost sodelovati, biti slišan in viden.

Deklica v pisanem tunelu, ki je del poligona na festivalu »Igraj se z mano«. Foto: Maša Pelc

♡ Priporočila za prenos

Ključno pri inkluzivnih dogodkih je, da potekajo v osrednjih javnih prostorih in omogočajo aktivno sodelovanje oseb s posebnimi potrebami kot enakovrednih soustvarjalcev. Pomembno je tudi, da je dogodek brezplačen in dostopen vsem.

Reactivos culturales /

Cultural reactives

Inovativni model podpore lokalnemu kulturnemu ustvarjanju

× **Murcia**, Španija

○ ○ **470.000** prebivalcev

Kulturno dogajanje v mestih in krajih je pogosto zgoščeno v središčih, medtem ko je v stanovanjskih soseskah in na obrobjih manj tovrstne ponudbe. Po drugi strani pa se umetniki in ustvarjalci pogosto soočajo s pomanjkanjem ustreznih prostorov in omejenimi možnostmi za vključevanje lokalne skupnosti. V španski Murciai so te izzive naslovili s celostno prenovo lokalnega kulturnega modela, ki krepi umetniško ustvarjanje in kulturno ponudbo širi na obrobja. Praksa »Reactivos culturales« je dober primer, kako lahko občine s strateško uporabo javnih sredstev izboljšajo pogoje dela lokalnih ustvarjalcev in hkrati zagotovijo uravnotežen dostop do kulturnih vsebin.

An innovative model for supporting local cultural production

Cultural Reactives (Reactivos culturales) provides a model for structured cultural hiring through municipal spending. The aim is to support artistic creation and production rather than focusing on the exhibition phase alone. The project's initial creation was prompted by covid, which highlighted the cultural sector's vulnerability. After the pandemic, Cultural Reactives continued as a positive practice with a focus on digitalisation and remote cultural offers, incentivising culture consumption based on heritage, traditions and identity in peri-urban areas to unburden the city centre and allow for new business models.

Pristop so oblikovali kot odziv na krizo, ki jo je povzročila pandemija covid. Foto: Jesús de la Peña Sevilla

S projektom Reactivos culturales je mesto Murcia celovito prenovilo lokalni kulturni model, da bi preseglo tradicionalni poudarek na razstavljanju in pasivnem uživanju kulture ter spodbudilo ustvarjanje in aktivno vključevanje prebivalcev. Pristop so oblikovali kot odziv na krizo, ki jo je povzročila pandemija covid. Ta je razkrila številne šibkosti kulturnega sektorja, kot so omejena dostopnost, odvisnost od fizičnih dogodkov, pomanjkanje digitalnih alternativ in nestabilnost zaposlitev, saj so ustvarjalci v času pandemije utrpeli kar 40-odstotni upad prihodkov.

Murcia je izziv prepoznala kot priložnost za temeljito spremembo in razvila model, ki je po koncu izrednih razmer postal osnova mestne kulturne strategije. V projekt so vključili vse lokalne akterje v kulturnem sektorju, od posameznikov in ustvarjalcev do podjetij, prostorov in organizacij.

Vizualna podoba pobude Reactivos culturales.
Foto: Murcia Municipality

Izhajali so iz zavedanja, da je bila glavna kulturna ponudba zgoščena v središču, medtem ko je v 28 soseskah in 55 okrožjih občine Murcia potekalo razmeroma malo dogodkov, čeprav ima vsako območje svoj kulturni center. S projektom so vsem zainteresiranim ustvarjalcem dodelili ustrezen občinski prostor, muzej, gledališče ali kulturni center, glede na potrebe posameznega projekta.

Predstavitve umetnikov, ki so dobili v uporabo občinske prostore.
Foto: Amber Kay

S tem so jim zagotovili prostor za delo in hkrati razpršili kulturno ponudbo po vseh soseskah. To je razbremenilo mestno središče in spodbudilo razvoj preostalih območij.

Prenovili so sistem financiranja in izvajanja javnih naročil na področju kulture. Financiranje izvajajo na podlagi projektne zasnove, ne izvedenega projekta, ter s tem umetnikom zagotavljajo večjo finančno stabilnost. Javni razpisi so bolj transparentni, poskrbeli so, da prijavitelji bolje razumejo sistem ocenjevanja in lahko pripravijo kakovostne predloge.

Podpirajo projekte, ki spodbujajo sodelovanje umetnikov pri preoblikovanju urbanega prostora. Skladno s strategijo mesta Murcia se izvajajo projekti, povezani z reko in vodo, svetlobne inštalacije za poudarjanje dediščine in ključnih elementov mesta ter svetlobni projekti za izboljšanje naravne in urbane krajine. Projekti uporabljajo tudi napredne tehnologije za energetske varčnost in optimizacijo učinkovitosti.

Želeli so preseči tradicionalni poudarek na razstavljanju in pasivnem uživanju kulture ter spodbuditi ustvarjanje. Foto: Amber Kay

Z novim pristopom so zagotovili več prostora za delo in hkrati razpršili kulturno ponudbo po vseh soseskah. Foto: Amber Kay

Poleg umetniških projektov model vključuje tudi projekte državlanskega laboratorija, kjer prebivalci skupaj z ustvarjalci obravnavajo urbane izzive, kot sta sobivanje in mobilnost, ter sosedske projekte na temo osamljenosti, otroštva, igre, skrbstvenih mrež, kulturne raznolikosti in spominov.

Praksa Reactivos culturales ni zgolj kulturni projekt, temveč orodje urbane regeneracije, podpore gospodarstvu in družbene kohezije. Hkrati ponuja ponovljiv model za druga mesta, ki želijo kulturo umestiti v središče trajnostnega lokalnega razvoja.

S projektom so vsem zainteresiranim ustvarjalcem dodelili ustrezen občinski prostor, muzej, gledališče ali kulturni center, glede na potrebe posameznega projekta. Foto: Jesús de la Peña Sevilla

♡ Priporočila za prenos

Za uspešen prenos prakse je ključno, da občina zagotovi javno financiranje prek transparentnih razpisov, vključi lokalne ustvarjalce in aktivira razpoložljive prostore v občinski lasti. Pomembna je tudi umestitev novih prioritet v občinske strategije ter sodelovanje z občani pri soustvarjanju vsebin.

Naravni rezervat Ormoške lagune / Nature reserve Ormož basins

Preoblikovanje industrijskega območja v prostor narave, izobraževanja in doživetij

- × **Ormož**, Slovenija
- ○ **11.849** prebivalcev

Evropa se že desetletja sooča z izginjanjem mokrišč in izgubo biotske raznovrstnosti, na drugi strani pa tudi z opuščanjem industrijskih ali kmetijskih območij. V kontekstu trajnostnega razvoja se vse bolj kaže potreba po iskanju rešitev, ki hkrati naslavlajo okoljske, družbene in gospodarske izzive. Obnova degradiranih območij v naravne ali polnaravne habitate je ena izmed uspešnih poti, kako revitalizirati prostor, omogočiti sobivanje narave in človeka ter prispevati k dolgoročni odpornosti lokalnih skupnosti.

Transforming an industrial area into a space for nature, education and experiences

In Ormož, former wastewater basins from a sugar factory were transformed into a thriving wetland. While the factory operated, nutrient-rich water supported biodiversity and attracted migratory birds. After its closure in 2006, the area declined. In 2010, NGO DOPPS – BirdLife Slovenia acquired the site and launched an EU LIFE project in 2012. By 2017, the basins were restored through renaturation, water management, and new educational infrastructure. Now a protected nature reserve, they attract over 10,000 visitors yearly, including many schoolchildren. The project shows how degraded industrial land can be repurposed for nature, learning, and community benefit.

Naravni rezervat Ormoške lagune po naravovarstveni obnovi. Foto: Tilen Basle

V Ormožu se nahaja primer dobre prakse, ki izkazuje, kako je mogoče nekdanje industrijsko območje preoblikovati v pomembno naravovarstveno območje. Gre za območje nekdanjih odpadnih bazenov tovarne sladkorja Ormož, ki so med letoma 1980 in 2006 služili zbiranju tehnološke odpadne vode. Zaradi narave industrije voda ni bila toksična, temveč bogata s hranili, kar je omogočilo spontani razvoj mokrišča z izjemnim naravnim potencialom.

Po zaprtju tovarne leta 2006 je mokrišče začelo propadati. Zaradi opustitve vzdrževanja se je območje zaraščalo, vanj so ljudje začeli odlagati odpadke, vodna dinamika se je porušila. Lokalna skupnost je ob tem izgubila pomembna delovna mesta in del lokalne identitete.

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS), ki je z vodstvom tovarne sodelovalo že pred

njenim zaprtjem, je v tem območju prepoznalo izjemno naravovarstveno vrednost. Prelomnica se je zgodila leta 2010, ko je lastnik, nizozemska korporacija Cosun, društvu brezplačno prepustila 66 hektarjev veliko območje. DOPPS je dve leti kasneje uspešno kandidiral na razpisu programa LIFE in pričel z obnovo.

Upravljanje vegetacije mokrišča z vodnimi bivoli.
Foto: Dominik Bombek

Pogled na območje bazenov odpadnih vod Tovarne sladkorja Ormož pred obnovo. Foto: Arhiv DOPPS

Informacijska točka z urejenim vrtom, ki podpira naravne procese in prispeva k varstvu biotske raznovrstnosti. Foto: Tilen Basle

Terensko izobraževanje o obnovi mokrišč in biotski raznovrstnosti.
Foto: Tilen Basle

Ohranjena mokrišča kot priložnost za trajnostni turizem.
Foto: Dominik Bombek

Med letoma 2012 in 2017 je potekala renaturacija mokrišča, vzpostavitev nove vodne dinamike, ureditev učnih poti in druge infrastrukture za obiskovalce. Pomemben poudarek je bil tudi na ozaveščanju lokalnega prebivalstva, ki je sprva projekt spremljalo z zadržanostjo. Skozi aktivno vključevanje skupnosti, promocijo in izobraževalne programe se je odnos do območja bistveno spremenil.

Danes so Ormoške lagune prepoznane za naravni rezervat in predstavljajo eno ključnih točk za varstvo ptic v Sloveniji in pomembno točko za oddih. Mokrišče letno obišče več kot 10.000 ljudi, med njimi tudi več tisoč otrok v okviru naravoslovnih dni. Občina in prebivalci območje dojemajo kot del svoje naravne in kulturne dediščine. Poleg pomembne vloge pri varstvu ptic in mokrišč območje prispeva tudi k lokalnemu turizmu in dvigu prepoznavnosti regije.

Primer Ormoških lagun dokazuje, da je s strokovnim delom, vizijo in sodelovanjem mogoče revitalizirati degradirano industrijsko območje in ga spremeniti v prostor sobivanja narave, skupnosti in trajnostnega razvoja.

♥ Priporočila za prenos

Jasna vizija, sodelovanje s stroko in lokalno skupnostjo ter dostop do zemljišča so ključni za uspešno obnovo degradiranih območij. Tudi na nekdanjih industrijskih območjih lahko naravni elementi postanejo osnova za okoljski, izobraževalni in turistični razvoj.

Ozelenjevanje za boljšo podnebno odpornost / Greening for greater climate resilience

Z namenskim participativnim proračunom do bolj kakovostnih javnih prostorov

× **Ostrów Wielkopolski**, Poljska

○ ○ **70.000** prebivalcev

Pri prenovi urbanih javnih površin je smiselno posvečati pozornost okoljskim in trajnostnim aspektom. Ob zaostrenih vremenskih pogojih, pa naj bodo to visoke temperature ali pa povečane količine padavin, se pojavljajo številne težave, ki prispevajo k znižanju kakovosti življenja. S primerno prilagoditvijo na nove razmere lahko te učinke omilimo in še naprej omogočamo, da javne površine izboljšujejo kakovost bivanja in prispevajo k zdravju in dobremu počutju prebivalcev in obiskovalcev.

Using a dedicated participatory budget to improve the quality of public spaces

The city of Ostrów Wielkopolski in Poland renovated its centre between 2016 and 2023, focusing on sustainability and citizen involvement. A Revitalization Committee guided the project, and residents contributed through workshops and participatory budgeting, resulting in 104 initiatives. Key improvements included better rainwater management, green corridors, and turning the main street into a pedestrian- and cyclist-friendly space for cultural events. The project, funded through various sources, created a more sustainable and community-oriented urban environment.

Projekt je mestu prinesel več zelenih površin in boljšo odpornost na podnebne spremembe. Foto: Mesto Ostrów Wielkopolski

Občina Ostrów Wielkopolski na Poljskem je uspešno izvedla prenovo mestnega jedra, s katero je mesto bolje pripravljeno na spreminjajoče se podnebje. Na podlagi analiz padavin, odtekanja in zadrževanja vode v mestnem središču so identificirali ključne lokacije, ki jih je potrebno prenoviti. Program revitalizacije, ki se je izvajal med leti 2016 in 2023, je vodila županja Beata Klimek in je bil zasnovan na principih vključevanja deležnikov. Aktivnosti so se financirale iz več virov, bodisi neposredno iz občinskega proračuna, bodisi s pomočjo pridobljenih razpisnih sredstev.

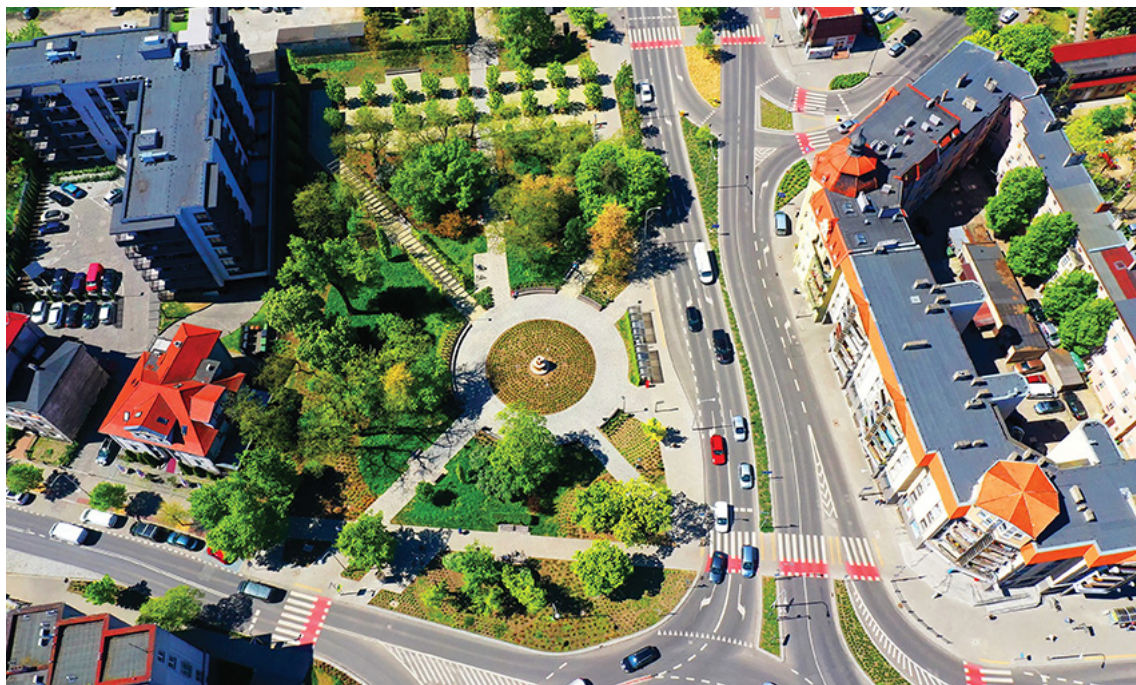
Vzpostavili so odbor za revitalizacijo, ki je združeval predstavnike županstva, občinskega sveta ter prebivalcev in je bdel nad izvajanjem programa. Občani so bili aktivno vključeni v vse faze, tako s pomočjo različnih delavnic in posvetov kot tudi izvedbo posebnega participativnega proračuna za revitalizacijo. Participativni proračun, v okviru katerega so nastale 104

pobude, je prebivalcem omogočil aktivno soustvarjanje sprememb in sodelovanje pri različnih družbenih dejavnostih, kot so letni kino, vadbe na prostem in izobraževalne delavnice.

Na novo pridobljeni park Kliński. Foto: Mesto Ostrów Wielkopolski

Iz krožišča je nastal park, ki prebivalcem ponuja več zelenja, sence in prostor za srečevanje. Foto: Mesto Ostrów Wielkopolski

Amfiteater je po prenovi postal sodoben kulturni prostor sredi mestnega parka. Foto: Mesto Ostrów Wielkopolski

Zdaj je več površin namenjenih pešcem in kolesarjem.
Foto: Mesto Ostrów Wielkopolski

Pred prenovo je bil amfiteater zapuščen javni prostor.
Foto: Mesto Ostrów Wielkopolski

Program revitalizacije je prinesel celovito prenovo javnih prostorov, s posodobitvijo mestnega središča, vzpostavitvijo območij za pešce ter novih rekreacijskih površin, kar je bistveno povečalo privlačnost in dostopnost urbanega okolja. Poudarek je bil tudi na odstranjevanju tlaka, kar je omogočilo bolj učinkovito ponikanje padavinskih vod. Novo pridobljene zelene površine so zasadili z drevesi ter grmovnicami, okrasnimi travami in drugimi trajnicami ter tako oblikovali zelene koridorje.

Pomembna pridobitev je preobrazba osrednje ulice skozi središče v t. i. udobno ulico (living street), ki daje prednost pešcem in kolesarjem, na njej pa se sedaj odvijajo številne aktivnosti, kot so koncerti, predstave in kino na prostem.

Med ključnimi investicijami sta bila tudi posodobitev lokalnega amfiteatra in otroškega igrišča, ki zdaj ponujata prostor za druženje, kulturo in rekreacijo. Umeščene je bilo veliko nove urbane opreme, klopi, gugalnice, stojala za kolesa, koši za smeti in koši za pasje iztrebke, kar je dodatno izboljšalo kakovost bivanja.

Neposredne koristi od projekta ima približno 16.800 prebivalcev, kar predstavlja skoraj četrtno celotnega mestnega prebivalstva, medtem ko ima širše koristi celotna skupnost. Projekt je mestu prinesel bolj urejene javne prostore, več zelenih površin in boljšo odpornost na podnebne spremembe. Participativni procesi so občane bolj povezali z območjem ter ga s številnimi aktivnostmi kulturno in družabno obogatili.

♥ Priporočila za prenos

Mesto Ostrów Wielkopolski je projekt zastavilo strateško ter s kombinacijo večjih investicijskih projektov in manjših, skupnostno zasnovanih ukrepov in aktivnosti. Tako so zagotovili splošno zadovoljstvo prebivalcev in kakovostne javne površine, ki so ustrezno opremljene tudi za spreminjajoče se podnebje.

Naravni ukrepi zadrževanja vode / Natural water retention measures

Vključevanje skupnosti v vzdrževanje

× **Püspökszilágy**, Madžarska

○ ○ **760** prebivalcev

Podnebne spremembe se na lokalni ravni vse pogosteje kažejo kot skrajni vremenski pojavi. Intenzivne padavine, vročinski valovi in suše postajajo nova realnost, ki terja drugačen pristop k urejanju prostora. Eden od teh je uporaba naravnih ukrepov za zadrževanje vode, ki zmanjšujejo tveganja ob hkratnem povečevanju biotske pestrosti. Ključ do uspeha pri teh ukrepih so kakovostni podatki o prostoru, aktivno vključevanje lokalnih prebivalcev in vzdrževanje, ki zagotavlja dolgoročno učinkovitost.

Simple nature-based measures maintained by the community

Püspökszilágy in Hungary faced increasing flash floods and droughts due to climate change and its steep, agricultural landscape. Since 2017, the municipality introduced natural water retention measures, such as log dams, swales, hedgerows, and a retention pond. This eliminated flood damage, stabilized groundwater levels, and improved local biodiversity. The key to success is involvement of residents, farmers, municipalities, and experts throughout planning, implementation, and maintenance. Simple maintenance solutions ensure long-term functionality and cost-effectiveness. This approach is already being replicated across Hungary and serves as a model for small municipalities across Europe.

Dvojna pregrada iz hlodovine, ojačana s kamnom in geotekstilom. Foto: Krisztián Mészáros

Vas Püspökszilágy na severu Madžarske s 760 prebivalci leži v porečju potoka Szilágyi, ki ga obdajajo strma kmetijska pobočja. Zaradi konfiguracije terena in intenzivne rabe tal je območje izjemno ranljivo za hudourniške poplave, zemeljske plazove in suše v vročih poletnih mesecih. Podnebne spremembe so od leta 2006 naprej močno povečale pogostost in intenzivnost teh ekstremov in povzročale visoko gospodarsko škodo, ki znaša približno 250.000 evrov na infrastrukturi in 100.000 evrov v kmetijstvu.

Odločitev za uvedbo naravnih ukrepov za zadrževanje vode je bila strateška in temelji na natančni analizi gibanja vode v prostoru. S pomočjo hidrologov je občina razvila model površinskega odtoka za celotno območje porečja, ki služi kot osnova za določanje najprimernejših mest za intervencije. Ukrepe, kot so leseni in kamniti jezovi, mejice, manjši zadrževalniki in zbiralniki deževnice, so nato načrtovali v sodelovanju z

lokalnimi prebivalci, kmeti, gozdarji, naravovarstveniki in občinami.

Od leta 2017 so zgradili sedem lesenih jezov, obnovili tri manjše kamnite jezove ter leta 2019 uredili zadrževalnik. S tem so uspešno ustavili hudourniške poplave, stabilizirali nivo podtalnice, povečali količino vode v vodnjakih in izboljšali pogoje za kmetijstvo. V času rekordne suše leta 2022 je bil potok Szilágyi edini v regiji, ki ni presahnil, prav zaradi uporabe naravnih ukrepov za zadrževanje vode. Zadrževalnik ima poleg funkcionalne tudi ekološko in družbeno funkcijo, saj je postal življenjski prostor za številne zaščitene vrste in nova rekreacijska točka, ki privablja turiste in šolske skupine.

Ukrepi so bili načrtovani z visoko stopnjo participacije, v okviru t. i. platforme deležnikov, ki združuje uporabnike prostora z raznolikimi interesi, od kmetov in gozdarjev do naravovarstvenikov in lokalnih skupnosti.

Naravna ograja iz vejevja. Foto: Krisztián Mészáros

Enojna pregrada iz hlodovine. Foto: Mesto Krisztián Mészáros

Jez za zadrževanje vode. Foto: Krisztián Mészáros

Pomemben element uspeha je vzdrževanje, ki je vgrajeno v samo zasnovo ukrepov, ter vključevanje prebivalcev tudi v tej fazi. Lokalni prebivalci namreč redno spremljajo stanje ukrepov in obvestijo kmete ali druge pristojne. Določene zadrževalnike vode lahko do neke mere kmetje z razpoložljivimi orodji vzdržujejo sami. Preprosti posegi, kot so odstranjevanje naplavin, so prilagojeni zmožnostim lokalne skupnosti. Takšen pristop spodbuja sodelovanje med različnimi deležniki in zagotavlja učinkovitost ukrepov ter omogoča dolgoročno delovanje sistema tudi brez stalnega zunanjega financiranja.

Model, ki so ga uporabili v Püspökszilágyju, temelji na podatkih, vključevanju in skrbi za prostor, in je bil že uveden v več kot 30 drugih naselij na Madžarskem ter služi kot primer dobre prakse v evropskih projektih LIFE MICACC in LIFE LOGOS 4 WATERS.

Enojna pregrada iz hlodovine. Foto: Krisztián Mészáros

Tündér, umetni zadrževalnik vode. Foto: Krisztián Mészáros

♡ Priporočila za prenos

Za uspešen prenos dobre prakse so ključni trije elementi: natančni podatki o prostoru in vodnem režimu, zgodnje in stalno vključevanje lokalnih deležnikov ter enostavno, lokalno izvedljivo vzdrževanje. Participativni pristop omogoča skupno načrtovanje in dolgoročno sprejemanje ukrepov.

Oživitev soseske / Revitalisation of a neighbourhood

Prenova javnih površin za boljšo kakovost bivanja

- × **Trnava**, Slovaška
- ○ **62.509** prebivalcev

Številna stanovanjska naselja, zgrajena v drugi polovici dvajsetega stoletja so v nezadovoljivem fizičnem stanju in ne zadovoljujejo sodobnih potreb po javnem prostoru. Kakovost zeleno-modre infrastrukture je lahko nizka, urbana oprema pomanjkljiva ali neuporabna za prebivalce. Takšna okolja zavirajo razvoj skupnosti in zmanjšujejo socialno vključenost. S projekti oživljanja javnega prostora, pri kateri sodelujejo krajani lahko takšna naselja naredimo ponovno privlačna, izboljšamo kakovost bivanja in spodbujamo povezane skupnosti.

Revitalising the community through the renewal of public spaces

The city of Trnava in Slovakia successfully revitalized the “Agatka” neighbourhood using participatory planning. Residents were actively involved in redesigning 64,298 m² of public space, leading to the creation of community gardens, sports areas, playgrounds, and a pond to improve ecological and social conditions. Since its completion in 2023, the area has become a lively community hub. Ongoing resident involvement in managing spaces like the community garden ensures long-term sustainability and strengthens social bonds. Learning from this experience, Trnava has set high standards for newly build neighbourhoods that private investors must follow as well.

Stanovanjska soseska Agatka z zraka. Foto: Matej Cagala, Lukáš Patrik

Mesto Trnava na Slovaškem se je oživitve stanovanjske soseske lotila s participativnim načrtovanjem. Cilj je bil revitalizirati 64.298 m² javnih površin soseske znane kot Agatka. Z vzpostavitvijo nove zeleno-modre infrastrukture so želeli izboljšati tudi ekološko stanje soseske.

Celoten proces je bil od začetka zastavljen participativno. Začel se je z javnim srečanjem v bližnji osnovni šoli, kjer se je občanom predstavil namen projekta. Občani so bili v delavniškem procesu razdeljeni v štiri skupine, vsaka izmed katerih je s pomočjo zemljevidov razvijala ideje za določen predel soseske. V pozitivnem delavniškem vzdušju so občani formulirali kopico predlogov za spremembe in izboljšave v prostoru, s katerimi bi izboljšali kakovost življenja v soseski. Zaključki delavnice so bili upoštevani pri pripravi natečaja za prenovo območja. Številni predlogi so bili tudi neposredno udejanjeni.

Soseska je tako pridobila skupnostne vrtove, igrišča in športne površine, celo tekaško stezo. Zasadili so tudi nova drevesa in trajnice ter posebno pozornost namenili vodnim elementom. Skozi sosesko teče potok, uredili pa so tudi manjši ribnik.

Južna stran soseske z ribnikom in okolico. Foto: Matej Cagala, Lukáš Patrik

Športna in otroška igrišča. Foto: Matej Cagala, Lukáš Patrik

Kolesarska steza in deževni vrt. Foto: Matej Cagala, Lukáš Patrik

Od zaključka projekta v letu 2023 je priljubljenost območja Agatka zelo narasla. Kar je bil prej nedoločen in dolgočasen prostor z minimalno vsebino, dotrajanimi potmi in nevarno urbano opremo je zdaj med občani zelo popularna lokacija. Nova igrišča, športna infrastruktura, javnosti odprta površina bližnje šole in skupnostni vrt so povečali vključenost občanov. Skupnost je spremenila svoje navade in, namesto večine časa preživetega v svojih stanovanjih, zdaj veliko več časa preživlja zunaj, v svoji zunanji dnevni sobi. Prostor ustvarja priložnosti za organske interakcije med otroci, starejšimi občani, družinami in marginaliziranimi skupinami.

Ker je bila participacija zastavljena kot trajen proces je del vzpostavljene infrastrukture tudi v upravljanju skupnosti. S skupnostnim vrtom upravljajo člani skupnosti sami, kar kaže, da je vredno participacijo zasnovati kot dolgoročni proces, ne le pred in med trajanjem investicije ampak tudi po tem, ko je ta zaključena. S tem se tudi izboljša trajnost in upočasní degradacija območja.

Zaradi izjemnega uspeha je v Trnavi vključevanje javnosti že pred pripravo javnega natečaja postala stalna praksa. Na tak način prenavljajo tudi druge soseske v mestu. Poleg tega si prizadevajo kar v največji meri uvesti čim več elementov modro-zelene infrastrukture, ki zadržujejo vodo in ohlajajo območje, kot so ribniki, deževni vrtovi in ponikalne kotanje.

Visoke standarde javnih površin v soseskah zagotavljajo s pravili, ki veljajo tudi za zasebne investitorje, ki po zaključku del te pogosto predajo v lastništvo in upravljanje občini.

Uredili so tudi manjši ribnik. Foto: Matej Čagala, Lukáš Patrik

Zadrževalniki padavinske vode. Foto: Matej Čagala, Lukáš Patrik

♡ Priporočila za prenos

Uspeh oživitve soseske Agatka je vodil v sistemske spremembe in spremembe politik, ki zagotavljajo kakovostno prenovo tudi v drugih soseskah z vključevanje prebivalcev ter z visokimi standardi pri načrtovanju javnih prostorov v novih soseskah.

Mestni travniki /

Urban wildflower meadows

Cvetoče mestne površine kot odgovor na podnebne spremembe

× **Veszprém**, Madžarska

○ ○ **57.000** prebivalcev

Upravljanje z mestnimi travnatimi površinami postaja vse pomembnejše, saj mesta iščejo načine, kako združiti varstvo narave, prilagajanje podnebnim spremembam in izboljšanje kakovosti življenja. Med uspešnimi praksami izstopa madžarsko mesto Veszprém, ki od leta 2015 razvija napreden pristop, s katerim so zmanjšali pogostost košnje in tako povečali biotsko raznovrstnost, znižali stroške vzdrževanja ter povezali skupnost. Praksa se širi tudi v druga mesta in dokazuje, da je mogoče s preprostimi ukrepi izboljšati odpornost na podnebne spremembe.

Wildflower meadows as a response to climate change

Since 2015, the city of Veszprém in Hungary has been developing climate-adaptive management of urban grasslands, based on scientific support, political commitment and community engagement. By converting existing green areas into wildflower meadows using locally sourced seeds, introducing pilot sites and smart technologies, and reducing mowing frequency in line with natural cycles, the city has improved biodiversity, reduced maintenance costs, and enhanced quality of life. The approach, which is now spreading to other cities, demonstrates that nature-friendly measures can simultaneously strengthen sustainability, climate resilience, and community bonds.

Semena travniških cvetlic so zbrali na okoliških rastiščih. Foto: Tamás Köller, VVI Ltd.

V Veszprému so se odločili spremeniti način upravljanja mestnih zelenic. Njihov pristop temelji na upoštevanju naravnih procesov, ponovni uporabi virov, uporabi tehnologije in uvajanju režimov, ki povečujejo biotsko raznovrstnost in blažijo učinke toplotnega otoka.

V pripravljalni fazi so zbrali podatke o obstoječih površinah in oblikovali dolgoročno vizijo, nato pa na sedmih testnih območjih začeli uporabljati metode polnaravnega upravljanja. Načrtovali so, da bodo v treh do petih letih preoblikovali površine v manj zahtevne za vzdrževanje in bogatejše z življenjem.

Ključni ukrep je bila uvedba novega režima košnje. Običajno nizko košnjo vsake tri tedne so nadomestili z redkejšim košenjem, ki je prilagojeno naravnemu ciklu in ne moti obdobja cvetenja. Pokošene trave ne zavržejo, temveč jo raztrosijo po drugih površinah, kjer služi kot naravno gnojilo in spodbuja razvoj habitatov.

S tem načinom vzdrževanja so lahko na zelenicah zasejali travniške cvetlice, katerih semena so zbrali na okoliških rastiščih. Na izbranih lokacijah uporabljajo tudi pametne senzorje za spremljanje rasti in namakanja, nekatere površine pa dodatno obogatijo z mrtvim lesom ali kompostom. Takšen režim ne prinaša le koristi za naravo, temveč je tudi stroškovno učinkovit, že v prvih letih so znižali stroške vzdrževanja za do 20 %.

S prebivalci sodelujejo že od začetka, s predavanji, informativnimi tablam, družabnimi dogodki in celo igro »lov na travniške cvetlice«. Foto: Gabor Seress

Z ozaveščanjem prebivalci prej sprejmejo drugačen videz mestnih zelenic. Foto: Tamás Köller, VVI Ltd.

Popisovanje rastlinskih vrst na vzorčnem območju.
Foto: Tamás Köller, VVI Ltd.

Zavestna košnja samo nujnega pasu ob cesti.
Foto: Tamás Köller, VVI Ltd.

Travnik na zeleni površini v stanovanjski soseski.
Foto: Gabor Seress

Praksa prispeva k okoljski trajnosti tudi z zmanjšanjem porabe vode in kemikalij ter povečanjem odpornosti mestnih zelenih površin na podnebne spremembe. Ukrep je prispeval k povečanju števila žuželk, zlasti opraševalcev, hkrati pa so ustvarili habitate za druge vrste, na primer s kupi odpadlega listja, ki v zimskem času nudijo zavetje ježem.

Praksa ima tudi pomembne družbene koristi. Vključevanje prebivalcev v urejanje skupnih površin krepi občutek skupnosti, pripadnosti in ponosa na lastno sosesko. Na območju Haszkovo, kjer živi tretjina prebivalcev mesta, so stanovalci začeli uživati v cvetočih travnikih ter ceniti njihovo vrednost za skupnost in naravo. Predlagali so celo nova območja za cvetoče površine. Z izboljšanjem kakovosti bivanja in ozaveščanjem o pomenu biotske raznovrstnosti so prebivalci postopoma spremenili pogled na manj pogosto košene površine, ki jih zdaj vidijo kot

dobrodošlo, življenju prijazno spremembo v mestu.

Ključ do uspeha je sodelovanje različnih deležnikov. Občina zagotavlja politično in finančno podporo, komunalno podjetje pa izvaja naloge na terenu. Sodelujejo tudi z dvema univerzama, ki spremljata in vrednotita ukrepe ter predlagata izboljšave. S prebivalci sodelujejo že od začetka, s predavanji, informativnimi tablam, družabnimi dogodki in celo igro »lov na travniške cvetlice«. Vključena so tudi lokalna podjetja, ki sponzorirajo dogodke ali prispevajo sredstva za zeleno preobrazbo.

♡ Priporočila za prenos

Podnebju prilagojeno upravljanje s travnatimi površinami v Veszprému je primer, kako lahko občine s premišljenimi, lokalno prilagojenimi ukrepi ustvarijo bolj odporna, biotsko pestra in ljudem prijazna urbana okolja. Ključni pri tem so politična podpora, sodelovanje z raziskovalnimi institucijami in zgodnje vključevanje skupnosti.

Kulturni in skupnostni center v tramvajskem depoju / Cultural and community centre in a tram depot

Preobrazba degradiranega industrijskega območja in skupnostno upravljanje

× **Wrocław**, Poljska

○ ○ **674.312** prebivalcev

Mnoga mesta imajo industrijske prostore, ki so izgubili svojo prvotno funkcijo. Pogosto so zapuščeni, onesnaženi in vizualno moteči, kar negativno vpliva na kakovost urbanega okolja. Vendar pa takšna območja niso izgubljena, saj jih je mogoče preoblikovati v stanovanjske, poslovne ali kulturne prostore. Prenova teh območij odpira možnosti za spremembo rabe, izboljšuje kakovost bivanja prebivalcev ter zmanjšuje pritisk na nepozidana zemljišča. Ključni izzivi pri takšnih prenovah ostajajo sanacija okolja, usklajevanje interesov ter ohranjanje industrijske dediščine.

Revitalisation of a degraded industrial area and community management

In Wrocław, Poland, a former tram depot from 1912–1913 was revitalized into Czasoprzestrzeń, a cultural and community centre, in 2017. Owned by the city and managed by the NGO Tratwa, the site includes large indoor halls, an event club, outdoor spaces, and a community garden. It hosts exhibitions, concerts, and student activities, especially from nearby universities. The centre is free for local use, involves volunteers and students. It also supports humanitarian efforts, particularly since the war in Ukraine. The project is a strong example of transforming abandoned public spaces for community benefit.

Stari tramvaj pred depojem. Foto: Dominik Jakielaszek

Primer dobre prakse prenove se nahaja v Wrocławu na Poljskem in sicer gre za preobrazbo starejšega depoja tramvajev v kulturno in umetniško središče. Depo je bil zgrajen med letoma 1912 in 1913, vendar je sčasoma izgubil svojo funkcijo ter postal zapuščen in degradiran. Leta 2017 je mesto Wrocław območje depoja pričelo prenavljati in ga v sodelovanju z nevladno organizacijo Tratwa preoblikovalo v Center za mlado kulturo in lokalne iniciative Czasoprzestrzeń (slov. prostor-čas).

Območje ostaja v lasti mesta, vse od leta 2017 pa ga upravlja društvo Tratwa. Gre za enega redkih primerov na Poljskem, da tako veliko območje v občinski lasti upravlja nevladna organizacija. Program, ki ga izvaja Društvo Tratwa, delno financira mesto Wrocław in se potrjuje na vsaki dve leti.

Kulturni center, ki mu postindustrijski videz daje poseben čar, obsega dve veliki dvorani, vsaka v velikosti

več kot 1800 kvadratnih metrov. Posebej zanimiv je Klub Łącznik, ki nudi 267 kvadratnih metrov površine za organizacijo dogodkov, razstav, koncertov in predstav. Poleg zaprtih prostorov center obsega tudi več kot dva hektarja velike zunanje površine, kjer gostijo kopico aktivnosti, med drugim tukaj deluje skupnostni vrt.

Del programa so tudi izobraževalne delavnice za otroke. Foto: Adela Jakielaszek

Poleg zaprtih prostorov center obsega tudi več kot dva hektarja velike zunanje površine, kjer gostijo kopico aktivnosti, med drugim tukaj deluje skupnostni vrt. Foto: Adela Jakielaszek

Glasbeni festival Wroff. Foto: Ivan Prinus

Skupnostni vrt. Foto: Piotr Zarecki

V prenovljenem tramvajskem depolu potekajo številne razstave.
Foto: Adela Jakielaszek

Obsežnost območja zahteva tesno sodelovanje s prostovoljci, lokalno skupnostjo in drugimi lokalnimi akterji, hkrati pa je to tudi eno od poslanstev centra. Prostorji so tako lokalni skupnosti na voljo za brezplačno uporabo. V skrb za območje veliko vključujejo študente, saj je v bližini študentsko naselje. Prav tako plodno sodelujejo z univerzami, predvsem s področja arhitekture in oblikovanja, ki v prostorih centra izvajajo vaje, prirejajo razstave in ustvarjajo umetniška dela.

V času kriz, pandemije covid-19 in na začetku vojne v Ukrajini, so delovali kot humanitarni center in še vedno izvajajo tudi humanitarne dejavnosti.

Kulturni in skupnostni center Czasoprzestrzeń vsako leto privabi okoli 68.000 obiskovalcev ter deluje kot platforma za lokalne umetnike in organizacije z bogatim programom. V njem se vsako leto odvije kar 50 koncertov in festivalov, 20 sejmov cvetja in lokalnih izdelkov ter 30 razstav in filmskih projekcij.

Projekt oživlja staro industrijsko območje na trajnosten način, spodbuja lokalni razvoj z novimi delovnimi mesti, hkrati pa krepi družbeno povezanost, kulturno izmenjavo in izobraževanje. Czasoprzestrzeń dokazuje, da je mogoče degradirana industrijska območja v občinski lasti oživiti in jih spremeniti v območja, ki živijo za in s skupnostjo.

♥ Priporočila za prenos

Vizija in sodelovanje z lokalno skupnostjo so ključni za prenos degradiranih območij. Zapuščena industrijska območja se s primerno stopnjo sodelovanja in zaupanja lahko prelevijo v skupnostne centre, ki postanejo kulturno in umetniško jedro mesta.

Mesta mestom #5:

Katalog URBACT dobrih praks za trajnostni urbani razvoj

Izdal in založil:

IPoP – Inštitut za politike prostora, Tržaška 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, www.ipop.si

Urednici:

Nina Plevnik, Petra Očkerl

Izbor praks:

Tomaž Miklavčič; Ministrstvo za naravne vire in prostor

Ana Plavčak; Skupnost občin Slovenije

Nina Plevnik, Petra Očkerl, Jana Okoren; IPoP – Inštitut za politike prostora

Priprava besedil:

Nina Plevnik, Petra Očkerl, Rachela Škrinjar, Matic Primc, Jana Okoren; IPoP – Inštitut za politike prostora

Oblikovanje:

Martin Naranda - orange design

Fotografija na zadnji platnici:

Veszprém. Foto: Tamás Köller, VVI Ltd.

Ljubljana, oktober 2025

Publikacija je objavljena pod licenco Creative Commons »Priznanje avtorstva«, »Nekomercialno« in »Deljenje pod istimi pogoji«.

Besedilo licence je na voljo na internetu na naslovu <http://www.creativecommons.si>.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR

ipop

Skupnost občin Slovenije
Association of Municipalities and Towns of Slovenia

URBACT

Co-funded by
the European Union
Interreg

Katalog je izšel v okviru projekta »Podpora izvajanju urbane in prostorske politike ter programa URBACT«, ki ga IPoP v sodelovanju s Skupnostjo občin Slovenije izvaja po naročilu Ministrstva za naravne vire in prostor.

SPLETNA IZDAJA

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 256471043

ISBN 978-961-97226-0-2 (PDF)

